

ŽENSKI SVET

11

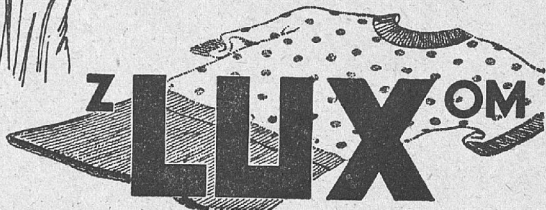
NOVEMBER

DESETI LETNIK

1932

Jaz bi si tudi želela kaj takšnega! •
„Saj ni nov, samo oprala sem si ga,
da je kakor nov!“ • Opran je samo?
Ni mogoče! • „Vidite, jaz si tudi ne
morem omisliti veliko novega. Zato
perem vse svoje reči z Luxom. In vse
je kakor novo, če perem

5310-58

ŽENSKI SVET

LET. X-1932

OBRAZI IN DUŠE.

Alica Salomon*)

„Resničen uspeh ima človek tedaj, če vzbudi v človeku nekaj onih sil, ki dvigajo njegovo življenje; če njegova duša izžareva toliko ljubezni in bogastva, da druge oplaja; če razširja ono jasnost in prevdarnost, ki je sad notranjega očiščenja in zbranosti.“

To so njene lastne misli, po katerih se ravna in katere pojasnjujejo veliki vpliv, ki ga ima na svojo okolico. Pravijo, da je njena nova knjiga „Socijalni voditelji“ nepopolna, ker manjka v njej opis njene lastne osebnosti. Saj je ona posvetila vse svoje življenje socijalnemu delu in njena popolna predanost temu delu, ki ji izpolnjuje življenje, njeno globoko razumevanje trpljenja in usode sočloveka ter njen izredni organizatorični dar so jo dvignili v vrsto resničnih socijalnih voditeljev.

Sama pravi, da je bilo njeno življenje meščanskega dekleta prazno in brez vsebine. Že v zgodnji mladosti je začutila močno nagnjenje do učiteljskega poklica. Vsekako je njena pedagoška darovitost mnogo pripomogla, da se je v svojem poznejšem delokrogu tako sijajno uveljavila. Toda po tedanjih pojmih je bilo nekaj nemogočega, da bi se dekle iz „dobre hiše“ posvetilo poklicu. Tako je morala tudi Alica Salomonova pod hudim pritiskom svoje matere in njenih sorodnikov opustiti misel na poklicno izobrazbo. Ven-

*) K 60letnici njenega rojstva.

dar je v njej dalje živelo spoznanje, da mora tudi žena ostati v gospodarskem in duhovnem pogledu na lastnih nogah. V njej se je vse upiralo proti „čakanju na moža“, ki je bilo tedaj običajno za dekleta. Občutila je uso neurednost usode tedanjega dekleta, čigar usoda zavisi od tega, če mikavnost njenega telesa najde dopadajenje v očeh moškega, ki je pripravljen nuditi ji življenjsko preskrbo. Upiral se ji je tudi način vzgoje v družini: bratje so imeli prednost pred sestrami, ki so jim morale streči in delati razne usluge. Njen prirojeni čut za pravičnost in enakopravnost je v njej podzavedno oblikoval poznejšo navdušeno feministko.

Njeno življenje je po njeni lastni izpovedi dobilo smisel in vsebino tedaj, ko jo je, 21letno, usoda pripeljala v bližino inteligentne socialne delavke J. Schwerinove, voditeljice skupine žen, ki so se posvetile skrbstvenemu delu. Okrog te skupine so se zbirali vsi, ki so čutili srčno potrebo, pomagati trpečemu bližnjiku. Vodila jih je zmotna misel, da se more premostiti prepad med revnimi in bogatimi, če se brezskrbne gospe zavzamejo za uboge in slabotne. To naj bi se vršilo tako, da prevzamejo posamezne žene dolžene dolžnosti v otroških domovih, zavodih za slepce in siromake ter v družinah, kjer mora mati-gospodinja za zaslužkom. Poleg tega so se v društvu vršila predavanja o socialnih in gospodarskih vprašanjih. Tak je bil začetek socialne pomoči, ki je pritegnila tudi Alico Salomonovo, katere ni privlačilo samo delo, temveč tudi močna osebnost Schwerinove, ki je spoznala do tedaj skrite zmožnosti in duhovne sile svoje mlade sodelavke. Pokazala ji je tudi pot, ki vodi iz spoznanja socialnih potreb k ženskemu gibanju, katero ima samo tedaj smisel, če ni podrejeno individualističnim, temveč socialnim ciljem. V tem spoznanju se je začela Alica Salomonova zanimati za socialno-politična vprašanja, zlasti za zaščito delavk. Odločno se je borila za žensko nadzorstvo po tovarnah, kjer so bile zaposlene ženske moči.

Ko je umrla l. 1899. Schwerinova, je postala njena naslednica kljub svoji mladosti Alica Salomonova. Zanimivo je dejstvo, da se je to zgodilo na predlog moža (Emila Münsterberga, uradnega zastopnika za soc. skrbstvo), ki je spočetka zelo malodušno gledal na žensko socialno delo, a se je pozneje prevrgel v iskrenega zagovornika. Značilno je njegovo utemeljevanje svojega predloga ob izvolitvi predsednice: žene z družabnim stališčem ali s premoženjem, ki so navadno kandidatkinje za taka mesta, mislijo, da že dovolj storijo za stvar, če dajo svoje ime, dočim mlad človek, ki nima ne premoženja, ne „imena“, stavi vse svoje sile in zmožnosti v službo stvari. A uspevati more društvo samo v primeru, če ga vodi v resnici sposobna in požrtvovalna osebnost. To je gotovo edino pravilno stališče, a ima zelo malo posnemalec med moškimi, a še manj, žal, med ženskami. Kajti še vedno velja pravilo, da svet ne sodi dela po vrednosti, temveč po osebi.

Alica Salomonova je bila za voditeljico prav takega društva tembolj primerna, ker je bila med prvimi, ki so spoznali vrednost poklicnega

udejstvovanja tudi za ženo, kajti ravno v tistih letih se je pod pritiskom razmer tudi meščanska žena morala pričeti ozirati za zaslužkom. Tej potrebi je pripisovati dejstvo, da je v društvu za socialno pomoč naraslo število članic od 50 na 1000 in še čez, zlasti ko je društvo v svoj program prevzelo nalogo, skrbeti za sistematično izobrazbo žen za socialne poklice. Takoj so se začeli ustanavljati tečaji in l. 1908. je osnovalo društvo skupno s Pestalozzi-Fröblovno socialno inštitucijo dveletno „žensko socialno šolo“. Na njenem programu je bilo osnovanih mnogo enakih šol v raznih mestih Nemčije, ki delujejo enotno pod vodstvom Salomonove, ki je prevzela sama poučevanje nekaterih predmetov. Tako se je izpolnila njena najiskrenejša želja, posvetiti se pedagoškemu poklicu, vcepljati drugim svoje ideje in svoja spoznanja, za katera je dozorel čas. Sama pravi, da so se upi njené mladosti izpolnili v taki meri, da je to izpolnjenje občutila vedno kot „neskončno srečo, da, celo več: kot milost.“

V letu 1925., ko je imela A. Salomonova že več kot 30 let socialnega dela za seboj, se je poleg soc. šole osnovala akademija za socialno pedagoško in žensko delo, kot centralna institucija za ženske poklice v najožjem smislu. To je zavod, katerega namen ni, nadomeščati univerzo ter pripravljati žene na znanstvene poklice; zavod, ki ga nikakor ne vodi zmotno naziranje o kaki izrazito ženski vedi, temveč spoznanje, da so nekatere naloge v sodelovanju ljudi izrazito ženske naloge, oziroma izrazito ženski poklici. Ženam, ki so se odločile za te poklice, naj da akademija ono znanje, ki jim bo omogočilo čim boljše praktično udejstvovanje.

Toda predno se je življenjsko delo A. S. povzpelo do tega viška, je bilo treba premagati mnogo ovir in težav. Vendar pa je našla ta požrtvovalna žena za tedanje čase razmeroma dosti razumevanja celo med moškimi. Pozornosti ni vzbujalo samo njeno praktično delo, temveč v znanstvenih in strokovnjaških krogih zlasti njene temeljite publikacije v listu „Die Frau“, posebno njeni referati „o socialnih nalogah žene“ ter „o zaščiti delavk“, ki so izšli l. 1900. Vseučiliški profesor Sering, ki je spoznal vrednost njenega dela ter njene samostojne misli, jo je pregovoril, da se je vpisala kot slušateljica na univerzo, ker bi znanstveni študij utegnil poglobiti njeno zanimanje za socialno politična vprašanja. Njeno delo je veljalo kot izkaz za sprejem namesto nezadostne predizobrazbe. Studirala je z ljubeznijo — po njeni lastni izjavi je bil to najsrečnejši čas njenega življenja. Vendar pa svojega socialnega dela ni nikdar opustila, a podvojila je tudi literarno delo, saj je morala s honorarjem kriti stroške za šolo. Po mnogih ovirah je dosegla doktorsko diplomu, tedaj nekaj izrednega za ženo. Promovirala je z dizertacijo „Neenako plačilo za moško in žensko delo“. Pozneje se je izkazalo, da ji je prav doktorska diploma pripomogla, da je svoje šole dvignila na tako višino, ker brez diplome bi ostala v očeh odločujočih krogov vedno le „diletantka“ kljub uspehom, ki jih je imela v svojem praktičnem delu.

Značilno je njeno mnenje kot praktične delavke o univerzitetnem študiju: „Od vsega, kar sem čula v dvoranah vseučilišča in se učila iz knjig, nisem mogla ničesar neposredno uporabiti za svoje praktično socialno delo. Univerze v Nemčiji niso in še danes ne delujejo v tej smeri. Zato sem bila radi lastne izkušnje vedno prepričana, da akademski študij ni primerna pot za izvrševanje socialnih poklicev. To spoznanje me je tudi vodilo, da sem kmalu po dovršenih študijah osnovala žensko socialno šolo s primernim programom.“

Danes stoji Alica Salomonova na čelu svetovno znane inštitucije „akademije za socialno in pedagoško delo žen“, ki so vzor tudi drugim državam.

Velika je bila naloga, ki jo je izvršila Salomonova, in v svoje delo je položila mnogo ljubezni in truda. Vendar pa je našla dovolj časa, da je aktivno sodelovala tudi pri več drugih društvih, posečala mednarodne kongrese, potovala po tujih državah, kjer je obogatila svoje znanje ter poglobila svoje pojmovanje v marsikakem aktualnem vprašanju. Za njeno življensko delo, zlasti pa za veliki vpliv, ki ga ima Salomonova na svoje učenke in sodelavke, je odločujoča izredna skladnost njene duševnosti, ki se izraža v vseh njenih dejanjih in njenih izjavah. V tem smislu je njeno življenje resnična harmonija. Ko so na mednarodnem ženskem kongresu zašle nekatere feministke s prave poti v svojih zahtevah po enakopravnosti ter zanikale potrebo zaščite delovne žene, je Salomonova brez oklevanja sledila lastnemu spoznanju ter se odločno postavila v borbo proti njim, kajti njej je človek nad formalno idejo. V žensko gibanje jo je bolj kakor princip enakopravnosti privabilo stremljenje, praktično izkoristiti združene ženske sile v službi socialnih smotrov. V odklonitvi zaščite delovnih žen, na katere jo je vedno priklepala topla vez sočutja do trpečih, je videla skrajno pogrešno stališče, ki mora privedi do globljega prepada med obema skupinama žen. In to je ona odkrito obžalovala.

Osnovno načelo, ki vodi njena dejanja, je izraz spoznanja, da je posemeznik odgovoren za skupnost in da mora biti ta odgovornost mero-dajna za vsa njegova dejanja. V tem spoznanju je posvetila vse svoje življenje nalogi, ki si jo je zastavila: delu za sočloveka.

Angela Vodetova.

Jesenska pesem.

Modri hrib je nataknil
megleno lasuljo.
Ob luči zavrženih rož
greješ svoj bolni obraz.
Nanizaj si raje
belih črepinj,
stopi s klancev
svojih sanj
in poj jekleno pesem.
Glej, vrbe umirajo,
pomlad pa je daleč.

Vida Tauferjeva.

Povest o sestri.

Mihael Osorgin.

Z avtorjevim dovoljenjem prevela iz ruščine Marija Kmetova.

(Nadaljevanje.)

7. Zvečer doma.

Sedeč za mizo, sem se gulil meščanskega prava in razmišljal o sebi, kako da sem, čeprav „ko vsi“ — vendar izvrsten človek: nisem bil pijanec, nisem biljardiral, še v drugi polovici meseca sem imel v žepu sedem rubljev in sem bil ta dan prečital dvajset strani meščanskega prava. Prelistal sem: no — ni jih bilo prav dvajset, a šestnajst pa le! Martinov je popolnoma iztreznjen ležal na postelji v svoji sobi. Po tisti nesrečni pustolovščini v Sokolnikah je za dva dni izginil — in nič nisem zvedel, kod se je potikal. Zjutraj je bil prikolovratil domov. Ves je bil utrujen, prepadel, tresoč se, imel je nekakšen klobuk širokih krajevcev. Zdaj je bil že drugi dan v postelji. Nič ni govoril z menoj, le „hvala, Kostja“ je rekel, kadar sem mu prinesel kozarec čaja in krožnik s kruhom in klobasico. Še takrat, ko sem ga vprašal: „No, Martinov, ti je slabo?“ — me je začudeno pogledal in dejal:

„Ne, zakaj pa? Nič mi ni.“

Bil bi že čas, da bi se pomenil z Martinovim! Sploh se je bližal čas najine ločitve. Šolsko leto se je končavalo, skoraj so bili izpiti na vrsti, po ulicah si videl mokra jabolka. Pridno sem se bavil z meščanskim pravom.

Začelo se je mračiti. Slišal sem, kako je Martinov vstal in se umival.

„Greva na izprehod, Martinov?“

Prišel je v mojo sobo, sedel na posteljo in me molče zamišljeno motril, ko da ne bi bil prisoten. Zdaj — zdaj je bila prilika, da spregovorim! Ko sem še premišljal o tem, je začel sam govoriti. V stran je pogledal in rekel:

„Povej, Kostja; tisto je bilo zelo ostudno, kaj?“

„Kaj pa?“

„No, saj veš kaj! Tam pri kraljici...“

„Res, ni bilo prav lepo.“

Umolknil je in spet povzel:

„Nikoli več je ne bom videl.“

„Beži no! Zakaj je ne bi videl? V nedeljo greva tja — pa bo!“

„Ne — nikoli več je ne bom videl.“

„Saj sem bil jaz kriv, Martinov; oprosti mi!“

„Česa si bil ti kriv? Ne, dragi moj, to je bilo vse kaj drugega — vse kaj drugega! Tako preprosto...“

Dobro, da je Martinov vendarle spregovoril! Odslej mu bo brez dvoma laže.

Šla sva in se pridružila tovarišem. Sprehajali smo se, gledali, kako se večeri in se prižigajo lučke. Naša ulica, znamenita Gráčevkja, je bila pusta. Oživila je ponoči: tedaj so se napolnile beznice, se prikazale

gibke mladenke in mladina s povhovkami krog vratu. Šli smo dalje po mestu. Mračen, predjesenski večer je že bil, na Kremłu je bilo čisto ozračje in prijeten hlad. Z Martinovim sva se ustavila in gledala, kako so se vžigale luči ob moskovskem rečju. Tedaj mi je rekel Martinov: „Glej, kako krasno! In v duši je mir in ne maram umreti.“

Martinov ni nikoli govoril takih besed in jih nikoli tako svojsko naglašal. Začuden sem se ozrl vanj. On pa je nadaljeval:

„Ena sama beseda — Moskva! Kako sem časih sanjal o Moskvi, o Kremłu, ko sem bival še v naši ,gluhi lozi! Mislil sem si, prideš v Moskvo in tam gre vse kar samo od sebe! In da ne bom tak, kakršen sem zdaj. Ali si tudi ti mislil na Moskvo?“

„Menda! In bi še!“

„No — pa smo prišli v Moskvo. Pa smo v Moskvi.“

Utihnil je. In spet povzel:

„Moj očka, ko je bil še živ... je bil vaški svečenik. Pri njem je bil dijakon — oba sta tudi popivala. Pa sta na večere sedevala pri pijači, pri-grizovala kumarice in vse premla: tam je pristanišče, nato se prese-deta, spet pristanišče... tako se bosta pripeljala v Moskvo in bosta na vsakem postajališču pila. In ko se bosta pripeljala do Pijanega Boršta... — In spet na mah vsak po tri kozarčke — in še naprej, — in nista šla nikamor. Oba sta v vinu utonila. Moj brat pa nič ne pije, se zdržuje. In vsa očetova dedščina je prešla name.“

„Tudi ti se odvadiš, Martinov.“

„Kako? Da... A vidiš, Kostja, tam zunaj, na desni strani mosta, je vzplamtela zelena luč... Lekarna je tam, ali kaj? In v vodi se zrcali. Dobra je naša Moskva, Bog z njo! Ali jo ti ljubiš?“

„Ljubim! Kako je ne bi!“

„Da, kako je ne bi človek ljubil! Saj je ona — Moskva! No, pa pojdiva, Kostja!“

Ko sva šla naprej, se je Martinov oziral v stran, opazoval slemena hišic, poslopja, ki so sivela v mraču, in temno nebo — vse je natančno videl, tu pozdravljaj, ondi poslavljal. Ločila sva se na Lubjanski ploščadi; moral sem na Pokrovko k znancem. Ko sva se poslovila, je nekam zme-deno, in skoraj ravnodušno dejal:

„Tisto sestro, kraljico našo, boš kmalu videl?“

„Mislim da čez nekaj dni. A kaj?“

„Tako. Ko jo zagledaš — moj poklon.“

„Prav — poklon.“

„No, pa zbogom, Kostja!“

„Zbogom, Martinov! Greš domov?“

„Domov.“

„Jaz se bom pozno vrnil; ponoči.“

„Prav.“

Kako čuden je bil danes Martinov! Ne tak ko navadno. Tako tih. Vrnil sem se po polnoči. Marija Ivanovna mi je odprla vrata. V nočni halji, vsa razburjena mi je zašepetala:

„Kaj je bilo? Strah in groza!“

„Kaj pa?“

„Kakšna sreča, da sem šla tja! Tudi Frol Apolonovič je bil doma. Pravkar smo legli spat. On je tudi prerezal vrvc.“

„Kaj pa se je zgodilo, Marija Ivanovna?“

„Kaj se je zgodilo? Obesil se je vaš tovariš! Obesil na klin!“

In razburjeno šepetaje in kakor bi bila vesela, mi je pripovedovala, kako je prisluškovala, kako nekaj stoka in kako se nekaj vlači in kako ji je nekaj reklo v srcu, da ni vse v redu, kako je poskušala poklicati, najprej tiho, nato glasneje, kako je nato šla v sobo in kako sta se s Frolom Apolonovičem uprla v vrata in — odbila zapah.

„On pa je še visel, a se je še gugal. Na ves glas sem zakričala. Flor Apolonovič je stekel po nožič, a nožek ni bil oster. Jaz sem onega podpirala, mož je rezal, skoraj prepilil vrvc. Nisem ga mogla pridržati, in tako je telebnil na tla.“

„In kako je zdaj?“

„Leži. Nič mu ni, živ je, popolnoma se je zavedel in legel na posteljo. Ni rekel, naj pridem k njemu. A nisva spala, čakala sem vas, poslušala — da se ne bi spet kaj zgodilo. Vrat si je obdrgnil. Nisva vedela, ali naj greva po policaja, ali kaj bi...“

Po prstih sem šel v sobo k Martinovu. Zaprtih oči je ležal, na mizi je gorela sveča, ki jo je pustila gospodinja.

Nisem vedel, kaj bi vprašal. Pa sem vprašal:

„No, kako je, Martinov? Nič?“

Pogledal je, otožno se je nasmehnil in dejal:

„Nič. Kar pojdi, Kostja! Ne boj se, sem se kar tako. Ne bom se nič več. To je trapasto, bedasto.“

„Pa čemu le, čemu?“

„Pojdi, pojdi, saj pravim — traparija! Če ti rečem, da se ne bom — se ne bom!“

„Obljubiš?“

„Obljubim. Pojdi, spi!“

Kaki dve uri sem ležal in prisluškoval. Iz sobe Martinova, ki sem jo pustil odprto, je bilo slišati mirno dihanje. Enkrat je tiho zaječal — bržkone v sanjah. Nato sem še jaz zaspal. —

8. Nisem vsega razumel.

Katja je skončala svoj dveletni tečaj za stavbarstvo. To, o čemer je nekoč sanjčila blestečih se oči in čemur nismo dosti verjeli, se je preprosto in enostavno dopolnilo. Ona je bila ena prvih žensk-arhitektov v Rusiji. Proslavila se je, obetali so ji krasno bodočnost in profesorji so jo zelo cenili.

Pa nisem zapazil nikake posebne radosti pri Katji radi tega. Zadovoljna je bila pač — a drugega nič.

„Načrti za bodočnost? Bo že kako...“

Pripravila je gostijo svojim profesorjem in dijakinjam. Ti ljudje me niso

prav nič zanimali. Arhitekt Vlasjev, ki je že prej zahajal h Katji, je bil še najprijetnejši. Pri pojedini sem opazil, da se je Evgen Karlovič bavil z njim in da to moževno vedenje Katje sicer ni vznemirjalo, a ji vendar ni bilo všeč. Zato je pa Viktor Germanovič, sorodnik Katjinega moža in najin pajdaš pri kvartanju, z veliko mržnjo gledal profesorja, in če bi kdaj tako nanoslo, se ne bi branil tepeža z njim. Katja sama se je prav preprosto vedla z Vlasjevim, pač tako, kakršen je človek s svojimi znanimi gosti, dasi Vlasjev ni bil nikoli kdovekako priljubljen v hiši.

Meni je bilo v vsej tej družbi, ki mi je bila dokaj tuja, precej neprijetno. In skoraj sem se prepričal, da je bil Vlasjev zaljubljen v Katjo in tega ni znal skriti; tega mnenja nisem bil samo jaz, marveč tudi Katja. Ali ji je bilo vse to neprijetno? Nisem zapazil tega. Le vznemirjalo jo je. Na večer se je večina gostov odpeljala v mesto, kar nas je ostalo, pa smo šli v sokolniški „dom“, kjer se je že začel koncert. Zelo sem se začudil, ko je šel tudi Evgen Karlovič z nami. Izjemoma je bil zelo dober in ljubezniv z menoj, izpraševal me je o univerzi in mi razkladal neko svobodomiselnost naziranje, kar mu ni prav nič pristojalo. Zdelo se mi je, da mi bo začel zdaj zdaj pripovedovati kake lahkomišelnosti dogodbice; še nikoli ni bil tak z menoj.

Sprehajali smo se po parku, Katja in Vlasjev sta hodila spredaj. Nekoč se je ona sklonila k njemu in ga vzhičeno pogledala. Vlasjev se je — morda le slučajno — večkrat ozrl in je neprestano govoril. Čutil sem, da Katjin mož opazuje samo Katjo in profesorja, čeprav se je še nadalje ukvarjal z menoj. In ni mi šlo v glavo, zakaj mu žari lice v neki tajni radosti, ki je ni mogel utajiti, in je bil nekam strahotno svečan. Dobro, da Viktor Germanovič ni šel z nami in je rajši malo zadremal in naročil, naj ga pokličemo le, če bomo kaj kvartali. Vse mi ni bilo všeč. Moje bratovsko srce mi je reklo, da grozi sestri neka nevarnost, ki je ona še ni čutila. Seveda je bilo tudi mogoče, da sem se le motil.

Nazaj grede sem šel s Katjo in njeno tovarišico, Evgen Karlovič pa je šel z Vlasjem in dvema drugima gospodičnoma. Ti dve je zabaval samo Evgen Karlovič, ki je bil ta dan tako izredno ljubezniv in mil. Vlasjev je bil sicer zraven, a je le molčal ali se raztreseno nasmihal, če že ni mogel drugače.

Tako čudno je bilo vse, da sem sklenil, da se pozneje pomenim s Katjo. A kaj naj se pomenim?

Vsi gostje, razen neke gospodične, so odšli domov, med njimi je bil tudi Vlasjev. Evgen Karlovič se je dolgo in prisrčno rokoval z Vlasjevim in ga vabil, naj še večkrat pride. Ko so vsi odšli, se je na mah spremenil, bil spet ves zaprt in resnoben. Brez dvoma naju bo pustil sama, sem si mislil, in bo v svojem kabinetu ali pa odide v mesto.

Ko se je Katja poslavljalna od Vlasjeva, je prav glasno odgovorila na njegovo tiho vprašanje:

„Bom premislila in vam sporočila!“

Potem, ko je že odšel, je povedala, obrnivši se k meni:

„Veš, Kostja, predlagal mi je sotrudištvo z njim. Zdaj ima troje zgradb v delu in med temi me ena, zgradba Narodnega doma, prav zelo zanima.“

„Ali si sprejela ponudbo?“

„Bom premislila. To ni kar tako preprosto, zlasti še, ker ni v Moskvi in bo treba kdaj odpotovati.“

Evgen Karlovič je seveda vse slišal, čeprav se ni zanimal za naju, marveč za psa. Sicer je pa videl, da Katja ne govori z njim, ampak z menoj. In odgovoril sem Katji:

„Po moje je to zelo zanimivo. Jaz — na tvojem mestu — bi bil koj za to. In še zato, ker je Vlasjev odličen stavbenik in sploh prijeten človek.“

„Res, precej izboren arhitekt je. Kakor mi je pravil, bi delala na isti podlagi. Sicer ga pa nisem natančno razumela in se moram še pogovoriti z njim.“

Evgen Karlovič je dognal, da pes ni čistokrvnega plemena; zdaj je šel sam pred nami domov, čeprav to ni bilo baš vljudno, ker smo imeli še gospodično s seboj. A on že ni hotel biti več ljubezniv.

Naša sopotnica je čestitala Katji:

„Slavna pot se vam odpira! Koliko moških vam bo nevoščljivih!“

A kakor je kazal njen pogled, niso bili Katji samo moški nevoščljivi. Kar se je zgodilo, še nisem pojmlil in ne doumel. Le eno sem videl: tudi Katja ni vsega razumela in je bila očitvidno nemirna. Človek bi mislil, da bo vesela svojih uspehov, a te radosti ni bilo nikjer videti. Kaj jo je motilo? Kaj?

Prebili smo skrajno mučen večer. Gospodična je slabo igrala karte. Viktor Germanovič je komaj še sedel zraven in po treh igrah smo prav zadovoljni odšli od mizice.

Rad bi bil prenočil pri sestri, a izpiti so bili pred nosom — zjutraj sem na vsak način moral biti na univerzi. Celo Martinov, ki je zadnji čas precej opustil učenje, celo on se je po vse dni učil in ni šel niti ven. Dva izpita je imel že za seboj, mene pa je tisti teden čakal prvi. Pa pomlad je bila! Ali je bila pomlad zato, da bi se sklanjal nad knjigami? Kakšna grdobija!

9. K m a m i !

Ko se pomlad še komaj — komaj začenja, — izginejo najprej kučme in kučnice; nato so videti kožuhi, suknje in usnjate rokavice postarane, oguljene in smešne. Potem so nenadoma vse mladenke ljubke, a ne zato, ker bi jih polepšala pomlad, marveč zato, ker mislijo, da jih polepša. Dijaki pa so spomladi prvi brez sukenj.

Tudi nebo se nič več ne svetlika skozi vejice dreves. Nič več ni akvarelnih barv — začenjajo se oljnate barve poletnih lepote. Mestna pomlad pride nagloma, na mah se razvije in se dolgo ohrani, ker se pri nas pomlad v mestu in tudi na vasi nekam obotavlja in noče tako brž oditi. Ko se končajo izpiti, že vse zdavnaj cvete, a kak listič, ki je prezgodaj dozorel, že porumeni in leži na stezici, nalahno posuti s peskom. Morda je ta listič bolan. Poštar prinese denar — to je denar za na pot; tega

denarja ne zapraviš, marveč ga spraviš. Še en teden — en sam teden še! Spredaj je šla visokorasla, vitka, izbranookusno oblečena gospa, držeč se pod pazduho gospoda v sivem površniku. Sivi površnik se mi je zadel znan. In tudi brki. In profil. Glej ga — to je arhitekt Vlasjev! In z njim — viž jo Katjo, v novem pomladanskem kostumu, ki ga še nisem videl!

Kar koj sem ju došel. Veselilo me je, ko sem tako nepričakovano zagledal sestro v mestu. Čutil sem, da Vlasjevu ne bo kdovekako všeč, ko me bo zapazil. Bržkone je spremil sestro po končanem delu in zaželel sem si, da bi bil delj časa z njo skupaj. Kakšno krasno vreme je bilo, kako prijetno voditi pod pazduho tako lepo žensko! Zavidal sem Vlasjeva! Zavidal, ker ona ni bila njegova sestra. Dospel sem do Katje in slišal, ko je rekla:

„Ze razumem... Vse tako prav dobro razumem, saj nisem otrok. In nisem prav nič huda — verjamem vam. No, če vi zares ne morete...“ Nenadoma se je ozrla; slišala in spoznala moje korake.

„Kostja?“

Izmeknila je roko izpod Vlasjeve in, obrnivši se k meni, je radostno vzkliknila:

„Kako lepo je to, da sem te dobila! Prihajaš z univerze? Sem hotela priti k tebi, a sem se bala, da te ne bo doma. Govoriti moram s teboj, nekaj takega, česar nikoli ne uganeš.“

Vlasjev me je pozdravil in je hotel biti prijazen. Precej poparjen je bil — in nič več mu nisem bil nevoščljiv.

„Ali greš lahko takoj z menoj?“

„Izpit me čaka, Katja.“

„Jutri?“

„Ne — a čez tri dni. Zadnji bo. Sicer pa — kaj bi — saj skoraj ni treba, da ga napravim. Vse važnejše izpite sem že skončal.“

„Prav; — veš, Kostja, zdaj gremo skupaj do Strastnova, ondi vzamem izvozčka in se pripeljem k tebi — le za pol urice. Nekaj važnega se moram s teboj pogovoriti.“

„Jaz se pa zdaj poslovim od vaju,“ je rekel Vlasjev — in ves je bil nesrečen. Meni pa je bilo to prav všeč.

Katja mu je segla v roko, rekoč:

„Jutri se vidiva v pisarni.“

„Prav.“

„Bojim se, da danes ne bom skončala dela. Ni nič za to?“

„Prosim!“

„A tako, čez dva dni... vam bom vse oddala in tedaj...“

Vlasjev je v pričakovanju nagnil glavo in Katja je dodala:

„... in tedaj mi boste dali mesec dni dopusta... ali pa še več.“

„Dopusta? Zakaj pa — kako?“

„Vam bom že pozneje povedala. Vse kaže, da bom odpotovala.“

Molče se je nekam ponarejeno in prisiljeno priklonil in razšli smo se.

„Kam pa odpotuješ, Katja?“

Veselo in radostno se je zasmejala:

„Nisem mislila nikamor odpotovati, a prav zdaj, ko sem te zagledala, sem se nepričakovano spomnila. Oh, Kostja, kako rada pojdem! S teboj, k mami, pojdem!“

„Ni mogoče, Katja! — Ali res?“

„Prav zares. Zahrepenela sem po Volgi in Kami in si zaželela mame.“

„Kako bo mama srečna!“

„Tudi jaz bom srečna!“

„In jaz!“

„Mi vsi, Kostja. — Na vsak način sem potrebna, da grem. Kako krasno je to, da sem te zdajle srečala! Kako zelo sem te bila zdajle potrebna!“

„In kaj mi moraš tako važnega sporočiti?“

„Važnega? Prav nič. Saj to je tisto! Ali greva kam? Domov nočem, danes je tak čudovit dan!“

„Ali si hotela priti k meni?“

„Ne, ne, kar tako bi bila rada delj časa s teboj, seveda, če utegneš, če ti učenje ni nujno. Veš, lačna sem. Si ti že pokosil? Ali ti je prav — greva v „Prago“?“

„Pa peš pojdiva, da me vidijo s teboj.“

„Imenitno! Daj mi roko. Danes te jaz pogostim. In skoraj, veš, Kostja, bova jedla pijanoborštne rake in ribe — na parniku! Ah, kako lepo bo to!“

Obedovala sva v „Pragi“ in pila tudi vino. Katja je bila tako vesela in na videz tako srečna, da si nisem mogel misliti, da je vse to povzročilo le pomladansko ozračje. Le kaj ji je bilo! Ko sva v tretje trčila, mi je dejala:

„Kako je slučaj velikega pomena! Danes sem si tako zaželela biti pri domačih — no — in zdaj v Moskvi si ti moji domači. K Lizi — ne — k Lizi ne morem iti s svojimi bolečinami! Otrokom se ne morem razodeti. Mama pa je daleč ...“

„Kakšne bolečine pa imaš?“

„Bolečin, vidiš, ni nobenih, to se pravi: novih. A marsikaj se zgodi. No, zdaj pojdeva domov, k nam. Čudovito!“

„Ali misliš za dolgo?“

„Tako za mesec dni, ali za dva meseca — dokler se ne preživim. Zdaj mi ni, da bi bila v Moskvi.“

„In kaj je s tem Vlasjev?“

„Ali ti ni všeč?“

„Všeč; prijeten človek je.“

„Da, dober človek. Zelo mi je všeč. Sicer pa, — tak je, ko vsi!“

„Ali ti je razodel svojo ljubezen?“

Zamišljeno je odvrnila:

„Kaj bi tisto! Morda me resnično ljubi — pa kaj!“

„No — in?“

Katja je odgovorila z besedami, ki je brzkone že zdavnaj mislila o njih in jih je imela že dolgo pripravljene:

„Vidiš, Kostja, naj si človek misli to ali ono, naj ima tako ali tako hrepenenje, nikoli ne dobiš človeka, pa bodisi da je še tako dober, ne dobiš ga, da bi se poglobil vate zaradi tebe samega. Marveč, vsak vidi samo sam sebe in vidi sebe preko tvojih želj in hrepenenj in zahteva od tebe karkoli — zase, za svoj bit. Potreben, željan je tebe — a tvojega življenja mu ni mar... To je povsem druga zadeva... In na mah se vse sesuje. In zmeraj je tako.“

Všeč mi je bilo, da je sestra tako odkrito govorila z menoj. Zdelo se mi je, ko da sem starejši od nje in mi je presojati njene težkoče in da ji moram svetovati.

„Čudna si, Katja. Tako je pač na svetu — in v tem ne vidim nič tako abotnega. Jaz mislim: če ti je — vzemimo — Vlasjev všeč, se ločiš od Evgena Karloviča in poročiš z Vlasjevim! Ali ne?“

Začudeno me je pogledala in mirno odgovorila:

„Da, lahkó.“

„Ali... zdi se, da ga ti ne ljubiš tako?“

„Ne vem — morda.“

„Pa kaj vendar hočeš, Katja?“

Raztreseno mi je odgovorila:

„Kaj hočem... kaj... tako pravim: zmeraj bo tako. Zelo težko je to pojasniti in težko razumeti. Lé ženska to razume... In zato si tako želim mame! Ali hova šla, zares?“

„Seveda; pojdeva.“

„No — to edino — pa bo. To bo dobro.“

Dalje prih.

Svojemu očetu . . .

Mara Lamutova.

*Kot nem tolmač, osamljen na poljani,
veli popotniku star kažipot
na sever, jug in na zapad in vzhod —
da dalje zna po cesti si izbrani.*

*In križ — brezdomcev tolažnik, ki znani,
da spremlja vsako težko pot Gospod,
je na razpotju skoraj vsepovsod,
pogled navzgor je balzam srčni rani.*

*Ko vračal si se od vojakov, oče,
kot grenadir, čez osem dolgih let,
si na razpotju se ustavil spet.*

*Ugibal si, kam ti stopinja hoče . . .
Brez doma . . . „Kam?“ — si vzdihnil kot proklet;
„Vse poti prave — vsaka pelje v svet!“ —*

Počasi lega mrak na zemljo. Že se ovijajo temni vrhovi v lahno tančico nočnih sanj in žalostno se oglašča drobna slavčeva pesem.

Temne oči upira sestra Marta v te tihe lesove. Se en žarek umirajočega solnca posveti v njeno samotno celico, polno bolečnih vzklikov in temnih želja prevarane duše.

Vzdignejo se ji oči in srce ji zatrepeta. V ta blede solnčni žarek zre, in zdi se ji kot steza, po kateri bi stopala v življenje. A izginja tudi ta žarek, mrak lega na zemljo in zasenči tudi njeno dušo.

Burno ji vzplapolajo prsi, krčevito se ji stisnejo pesti, vse mišice se napno. Kakor da bi potegnil skozi celico močan piš in odnašal redovniško haljo, ji močne roke z neznano strastjo trgajo oblačila, ki pokrivajo mlado kipeče telo.

Z glasom, polnim tuge in srda, v pretrganih stavkih jeclja, vije z belimi rokami, drgeta po vsem telesu.

„Ne, ne morem le umirati, veneti, trohneti tu, v ozki celici, polna življenja. Zakopati nade, misli, želje, vse vse deti v hladni grob! Ne...“

Ah, kako naj se ubranim strastem? — Telo mi kipi življenja...

Kako naj želje v sebi zatopim? Po sreči, po sreči mi srce hrepeni...

Moj Bog, nikdar več se ne odpre izhod od tu, nikdar več...“

Pa se ji ustavi begajoči pogled na razpelu. Trudoma napravi korak naprej, pade na kolena, spusti roke na prsa, z mokrim obličjem, obrnjenim v Kristusa, ihte prosi:

„Gospod, odpusti mi greh! Ti, ki žalostne tolažiš, vlij hladila v mojo prevarano dušo... Brzdaj moje misli, moje želje, gospod.“

Ah, Kriste, usmili se bedne ženske, ki je prepozno spoznala, da je žena in bi lahko bila mati... Iz tega krepkega telesa bi si hotela izčrpati sile in jih podariti novemu bitju. Ah, pritisnila bi drobno stvarco k sebi, poljubljala bi mehka ličeca, poslušala sladki glasek, ptičje žvrgolenje... le tu, le tu bi bila moja sreča.

Toliko krasnih, svetlih plamenov je v človeškem srcu, a počasi vsi umirajo, ker je hladen njihov plamen. Le eden ostane... ljubezen materinska... Le-ta sveti in ogreva ženi srce.“

Pa si pritiska roke na prsi, kot bi ji počivalo v naročju dete, ki tako hrepeni po njem.

„Kriste, Kriste, usmili se me!“

S čelom bije ob kamenita tla, in grenke solze ji močijo vroča lica.

Skoro se je popolnoma stemnilo. Le še malo svetlobe pada skozi okence v celico in obseva mlado redovnico, ki se ob vzhodu križa bori z izkušnjavi, in obličje Njega, umirajočega na križu.

Popolna tišina, le tu pa tam jo pretrga bolesten vzklík nesrečne žene. Mali zvon pa zopet zapoje s svojim srebrnim glasom v tiho dolino: „Zdrava, Marija!“

Bratko Kreft: Celjski grofje. (Drama iz življenja srednjeveških fevdalcev, katerim so tlačani naši predniki.)

Angela Vodetova.

Danes, ko živimo v enem najvažnejših zgodovinskih razdobjih, ko z elementarno silo vznika novo življenje ter stremi nova vsebina vsega žitja v novo obliko — danes raste tudi pomen in odgovornost umetniškega ustvarjanja. Umetniško ustvarjanje, kakor tudi sodba o tem ustvarjanju prehaja od zgolj estetskega oblikovanja in opazovanja v duhovno borbo, estetska poglobljanja se morajo umakniti sociološkim zahtevam. Umetnik mora biti glasnik svoje dobe, ocenjevalec porajajočega se in propadajočega življenja. Njegovo delo bodi borba za duhovno obnovitev človeštva.

In za to svoje delo dobi umetnik najprimernejši okvir in gledališki pozornici, kjer dobi ideja najbolj živo obliko.

Stremljenje, pokazati s svojim delom ogledalo svoje dobe, se je B. Kreftu izvrstno posrečilo v njegovi drami „Celjski grofje“, dasi je snov zajeta iz preteklosti, ki pa v bistvenih znakih propadanja in nove rasti živo spominja na današnji čas.

Kakor znano, so pred Kreftom že trije naši pisatelji dramsko oblikovali snov celjske kronike izza dobe grofa Hermana II., in sicer Jurčič, Zupančič in Novačan. Vsi ti prikazujejo dejanje in osebe idealistično, brez vzročne zveze posameznih dogodkov glede na notranje in zunanje vzmeti. Torej brez tendence, če izvzamemo predvsem Novačanov poskus, dati drami narodnostno obeležje, ki je pa brez stvarne podlage, kajti fevdalizem ni bil nikoli in nikjer nosilec nacionalne ideje. Celjski grofje so toliko vedeli o slovenskem kmetu, kolikor jim je bil predmet izkoriščanja, kolikor v danes imperijalistični evropski narod o prebivalcih svoje afriške kolonije, ki jo pač potrebuje in izkorišča za svoj lastni gospodarski razmah. „Ustvarjati si z nacionalnim idealiziranjem srednjeveških fevdalcev celjskih grofov nekako svojo nacionalno, herojsko fevdalno preteklost, je kaj žalostno dejanje hlapca, ki se hoče ponašati s tem, da je na valpetovem biču plapolala trikolora, ki pa jo je privezal naknadno hlapec sam, davno potem, ko je bil njegov gospodar že mrtev.“ (B. K. Gledališki list, 1.)

Kreft nam je pokazal celjske dogodke v novi realni luči in jih tudi na novo, zgodovinsko utemeljeno razporedil ter podal resnično sliko takratnih razmer, ljudi, okolja — dobe vobče. In v tem se razlikuje Kreftova koncepcija od ostalih oblikovanj celjske kronike.

Neposredni vzrok tragičnim dogodkom je bila smrt Elizabete Frankopanske, katero je umoril njen mož Friderik, sin grofa Hermana II., ki je svojega sina poročil z Elizabeto, da je utrl pot svojim pohlepim osvojevalnim ciljem. Friderik se je nato poročil z Elizabetino dvorjanko Veroniko Deseniško, potomko nižje plemiške družine. Tedaj mogočni Frankopani so izvedeli za umor in so tožili Friderika pri kralju Sigismundu v Budimpešti. Friderik je bil obsojen na smrt, a ga je Sigismund, ki je bil mož Friderikove sestre Barbare, izročil očetu Hermanu. Ta je hotel rešiti svojega naslednika — edinca, zato je bilo treba najti krivca, ki bi razbremenil Friderika. Za to žrtev si je izbral grof Herman Veroniko Deseniško. Tedaj slede dogodki, ki jih pisatelj dramsko oblikuje: Veroniko postavi grof Herman pred sodišče kot čarovnico, ki je zavdala njegovemu sinu, da se je zaljubil in umoril svojo ženo. Veronikina smrt na grmadi je vnaprej sklenjena stvar, ker pa je hči svobodnjakov, ji dajo zagovornika — pravdača, kateri ima nalogo, da jo samo na videz brani. Zagovornik pa je mlad, navdušen borec za pra-

vico, ki je spoznal gnilobo propadajočega fevdalstva in njegovih neposrednih nosilcev v teh dogodkih, Celjskih grofov. Veroniko zagovarja pred trškimi sodniki tako hrabro in prepričevalno, da jo oprostite. S tem pa pogubi sebe, a tudi Veroniki ne pomaga: grof jo ukaže kljub oprostilni razsodbi utopiti v grajskem potoku.

Obenem z Veronikino tragedijo prikazuje pisatelj tudi tragedijo družine zadnjih Celjanov: očeta grofa Hermana II. ter sina Friderika in vnuka Ulrika. Osvojevalne težnje časti in zemlje lačnega Hermana simbolično prikazuje zemljevid, ki predstavlja tedanjo in bodočo posest Celjskih grofov. A ti načrti ne najdejo razumevanja pri slabiču in neznačajnežu Frideriku, niti pri degeneriranem Ulriku. Pri tem spoznanju se Herman strti in brez moči zgrudi ob svojem zemljevidu, simbolu svojih sanj, in ga raztrga v tragičnem spoznanju: „Zastonj sem moril!“

Takemu konservativnemu fevdalcu nasproti je postavil pisatelj pravdača, Veronikinega zagovornika, kot glasnika humanistično usmerjenega meščanstva, nosilca novega pojmovanja družbe in posameznika ter njegovih pravic: „... zato ima človek tudi pravico, da se bori proti vsakomur, ki mu življenje omejuje, ovira ali uničuje. Vse, kar je, ima pravico, da živi. — Danes bi se že lahko zavedali, da je izven vaše grofovske pravice in pesti še neka druga pravica, ki je proti vaši in postaja močnejša — pravica človeka. In če hočete pest, da, tudi pest. Pa pravica je nositeljica novi misli, novega človeka, ki ga ne bodo grofje tlačili k tlom in ga trpeli samo v toliko, kolikor jim služi, plačuje davke in posoja denar.“ Pravdač kot zanešen borec za nove ideje spada prav tako v okvir tedanje kot današnje dobe: njegovo gledanje dejstev je v mnogočem gledanje sodobnega človeka. Vsa njegova izvajanja, dokazovanja in zaključki v zagovoru Veronike preveva duh današnje dobe. Kreftova drama pa je še posebej zanimiva za žene, kajti podčrtuje mnogo socijološko važnih dejstev o ženinem položaju v srednjem veku. Nekateri slave srednji vek kot dobo kulturnega ustvarjanja, blagostanja in celo pravičnosti, drugi zopet trdijo nasprotno. Za ženo pomenja srednji vek vsekako dobo ponižanja, teptanja njenega človečanstva, njene spolne brezpravnosti. Brez dvoma, za ženske, kot je bila kraljica Barbara, ki ji je bilo ljubimkanje začetek in konec življenja, je imel tudi srednji vek svojo privlačnost. Njih visoki položaj je omogočal tem ženskam, da so si nekaznovano dovoljevale vse, kar so hotele. Toda njih stališče je bilo izjemno. Splošno veljavno srednjeveško naziranje o ženi je bilo ono, ki ga označuje v drami p. Gregor z besedami: „V vsaki ženski se skriva pol hudiča, če je pa ves v njej, je v tej dvojni podobi močnejši nego prej.“ Na podlagi takega naziranja se je ukoreninilo praznoverje o čarovnicah. To je gotovo eno najbolj žalostnih poglavij srednjega veka. Kdor se je hotel kake ženske iznebiti, jo je obdolžil čarovništva, in zanjo ni bilo rešitve: obsojena je bila na smrt na grmadi. Kogar je zapeljala čarovnica, ta ni bil kriv. To je pisatelj v drami drastično prikazal v Veronikinem slučaju. Herman pravi: „Veronika je kriva dveh zločinov: zapeljala nam je sina v umor in zapeljala ga je v stanovsko neenak zakon. Veronika je čarovnica.“ To je bila sodba, nevredna sodnika in sojenca. Ker je bila tedaj natezalnica „juridično sredstvo za izpraševanje čarovnic“, so Veroniko toliko časa nategovali, da je sama „prijznela“, da je čarovnica. To priznanje so potrebovali, ker je razbremenilo Friderika vsake krivde. V podkrepitev Veronikine krivde je Friderik podpisal, da ga je ona zapeljala s svojo čarovniško močjo. Tu se pokaže plemič Friderik kot podel sebičnež, ki izda svojo ljubezen, samo da reši sebe. — Kdor pozna zgodovino, ve, da je v srednjem veku premnogo žen doletela usoda Veronike Deseniške. Dovolj je bilo, da se komu ni hotela udati ali da se je upala izraziti samostojno misel — že je bila zaznamovana kot čarovnica, ki je navadno končala na grmadi, aji pa so jo utopili.

V boljše karakteristiko dobe je vpleten v dramo tudi slučaj „pravice poročne (prve) noči“: kmet tlačan, ki se hoče poročiti, mora prositi svojega graščaka za dovoljenje, a v odkup mora poslati kmet svojo bodočo ženo graščaku, da se je prvi posluži. Kakšni občutki so morali spremljati to ženo vse življenje? Ali je tudi to spadalo k svetosti zakona? Toda — saj kmet po tedanjem pojmovanju ni bil človek, še manj pa kmetica. —

* * *

Kreftova drama je prav dobro uspela: kot odrsko in idejno učinkovito delo jo je publika sprejela z navdušenjem, kritika s priznavanjem. Napetost narašča prav v četrto dejanje, s katerim bi se lahko spojilo tudi peto, vendar pisatelj ima še mnogo povedati: peto dejanje potrebuje, da zaokroži obris oseb in dobe.

Uprizoritev je bila v spretnih rokah g. prof. Šesta, ki je postavil sceno realistično, ustrezajoče celotni koncepciji. Tudi igralci so vse storili za uspeh drame. G. Levar kot Herman je bil v tej zasnovi posebno močan, prepričevalno doživljajoč ter na koncu pretresljiv v svoji strlosti. Veronika ge. Mire Danilove je povsem nova kreacija: osvajala je s preprosto, pristno ženskostjo. Igrji je ustrezala tudi zunanja pojava. G. Kralj je imel gotovo najtežjo vlogo omahljivca Friderika, vendar je tudi ta dobro uspel. Celotna pojava ge. Nablocke je kot ustvarjena za vlogo kraljice Barbare. G. Jan je kot Ulrik vplival preveč simpatično za značaj mladiča, ki je nosil vse znake brezsrčnosti svojega deda in pohotnosti svojega očeta. Silno močan tip v igri in maski je ustvaril g. Skrbinšek z Joštom. Cesarjev gvardijan je pri nesel razpoloženje v publiko. Sancinov p. Gregor je učinkoval verjetno in resno, istotako g. Plut kot sodnik. G. Drenovec je ustrezal kot zunanja pojava za Picolominija, a italijanskemu knezu bi človek pripisoval več izbrčnosti v kretnjah. Prav dobre plastične slike so podali predstavniki trškega sodišča. G. Jerman je bil po svoji vlogi pravdača najbolj simpatična pojava in je osvajal z inteligentno igro bodisi v govoru kakor tudi v vsem nastopanju.

Meditacije.

Marijana Željeznova-Kokalj.

1.

*Kadar sapica zapiha,
listje, cvetje niha —
bliža ura se oddiha ...
Niha listje, cvetje
kakor v duši doživetje,
ko uvidi, da početje
naše smisla nima.
In v tej uri mira
vase se zapira,
ko ujeti ptič drhti,
kakor ogenj zažari
silen, a brez dima ...*

2.

*Rože, o zakaj ne potemnite
od globoke boli.
Rože, kaj ne zadržite,
duša moli.
Moli pesem, ki prižiga
tisoč čudovitih nad,*

*pesem, ki nas dviga
v večne sreče sklad.
Pesem, ki nikoli
ne zbudi nam teh,
ki leže v grobéh.
Njim za vedno
onemel je smeh
za to borno srečo
zemeljsko in bedno.
Mi prižigamo jim svečo ...*

3.

*Mi prižigamo jim svečo.
A zakaj?
Ker so živi v naši duši,
ko gnijo v tej temni ruši,
ker jih več ne bo nazaj.
Ali pa, ker nas je strah,
da zaprl bo zapah
tudi nam sijaj
solнца in skrbi ...*

4.

V zemlji ni skrbi
in sourašstvo ne boli...
Molimo za duš pokoj,
ki ga zdavnaj dal
smrtni jim je znoj...
Morda iščemo pomoči,
vere v sebe in Bogá,
vere v moč neba...
Molimo in sklanjamo
k dragi se gomili,
z mrtvecem mi sanjamo
o nebeški sreči —
ob brleči sveči...

5.

Svečica brli...
Mi nastiljamo cvetic,
poznih krizantem,
iščemo resnic —
grob je tih in nem.

6.

Nad grobovi
zdaj klanjajo cvetovi
polovelih se cvetic.
Koliko otožnih lic,
koliko solzic
kane na gomile...
Pa ni sile,
ki zdramila bi pokojne.
Spe, gnijo, pod zemljo.
Misli pa prosojne
z njimi iščejo dotika,
ki tu spe na veke.
In po nebu se premika
mesec, solnce piše teke
let... In vsakomur je sojeno
z dušo srečno, li razdvojeno,
da se zemlja zanj odpre
in na veke ga zastre...

7.

Čuj vetrove,
čez grobove
so privreli
z žalostnimi vesli.
Ko bi smeli,
s saboj vzeli
dragih bi pokoj
in natresli
ga nocoj
nam v srce...

8.

A kaj srce,
ko je bóli trudno.
Pod oknom so razcvetele
rumene, bele
in rožne krizanteme.
In veter jih objemlje
in z njimi dremlje
in z njimi trepeta
v to noč prečudno,
ko v grozi se igra
v cvetlicah misel smrti...

9.

In smrti ni...
Pred smrtjo krizanteme
so dale zopet seme,
ga veter lahkokrili
zaseje po gomili...
Iz kamna kamenček nastane
in mrtvec dá črvičkom hrane.

10.

In smrti ni...
Telo trohni.
A duh
ko boj za kruh
se podeduje...
In v tem
življenje kuje
nesmrtnost vsem...

Še v spomin Mariji Novakovi.

J. N.

V zadnji številki „Ženskega Sveta“ smo orisali osebnost pokojne Marije Novakove, žene, ki se je vsa posvetila prosveti kmetijske mladine, v kateri je videla jedro našega naroda in vir njegove moči. Da, pridružila se je tej mladini in stala ji je blizu s pesmijo, članki in nasveti, ali ne morda zato, ker jo je rodila kmetiška hiša in bi bilo tako nje globoko razumevanje naše vasi najbolj naravno. Marija Novakova je bila po svoji vzgoji mesten otrok in zato tembolj preseneča, da se s svojo visoko inteligenco ni obrnila v smer naše malomeščanske miselnosti, marveč je našla ono skrito pot, tako

neznano večini naše inteligence, pot od svoje bogate duševnosti k težnjam in stremljenjem preprostega ljudstva. Rojena je bila v Tolminu iz rodbine brzojavnega nadziralca, a se je že v nežni otroški dobi preselila v Gorico, kjer je preživela najbolj solnčna leta svoje mladosti. Vsakoletne počitnice v Tolminu so jo že takrat približale goram in travnikom naše zemlje. Vojna ji je prinesla prvo težko izgubo domovine, ki je nikoli poslej ni mogla popolnoma preboleti. Vojna pa je uničila tudi vso zmerno udobnost, ki si jo je tekom let ustvarila družina, in začele so se mnoge težave, ki so utrjevale in brusile značaj mladega dekleta. Ljubljana, kjer je obiskovala učiteljsiše, ji je kot center naroda postala nov svet. Odtod je kot mlada učiteljica nastopila prvo pot v slovensko vas, kjer jo je vso prevzela tiha idila in enostavnost podeželja. S svojo prirojeno ljubeznivostjo je pridobivala simpatije vseh, ki so jo poznali, in tudi pozneje je kot žena odvetnika zbirala okrog sebe številne prijatelje, ki jih je združevala ista ljubezen do kmetske mladine. In ta mlada, vedra in delavna žena je v dolgih mesecih bolezni dvakrat težko občutila stalno pešajočo moč srca. Vendar je bilo skoraj do zadnjega pero v njenih rokah in „Gruda“, ki je izšla po njeni smrti, nosi še uredniško ime Marije Novakove. Vsa izrednost te žene pa se zrcali v silni moči duha, ki ni nikoli iskal utehe v tožbi in solzah. Kdorkoli je prišel k njej, in prihajali so mnogi, je bil deležen prijateljske pozornosti, in s svojim ljubeznivim nasmehom je dala vsakomur dobro besedo. Nihče ni slutil, kako je mladi ženi, ko se ji misel poslavlja od dela, moža in otročičev. Le v najtišji samoti je občutila strašno težo neizogibne usode, ki jo pretresljivo razodeva v svoji zadnji pesmi „Težka slutnja“:

„Tiho se plazijo sence v izbo samotno.
Po srcu grabijo roke ledene.
Umikam se jim
in se z njimi borim.
Toda — pretesne so stene
in solnce ni več
in lučke ni tudi nobene.“

Odšla je čista, svetla, nepozabna.

† Mariji Novakovi.

V. G.

*V pravire večne
oči so srečne
se tvoje zagledale.*

*Povej, je cvetja kaj tam?
In čričkov pesem zveni? —
Tako hudo je zdaj nam,
odkar tebe, ljuba, več ni.*

*Povsod je tišina, boleost in praznina,
in slutnja samotnih dni in noči,
ko v kamrici hladni še lučke ni,
da v njej se uteši srca bolečina.*

Dvoje pisem.

Vida Breznikova.

Draga Ana Marija!

Mislila sem, da je pri Tebi že zavladal mir in sporazumevanje, toda odkar sem slišala Mirka, vem, da je huje.

Odkrito Ti moram reči, da ga tako žalostnega in obupanega še nikdar nisem videla.

Ana Marija! Ali imaš sploh še namen ž njim skupno živeti? Prosim Te, ne brskaj in ne stikaj za dokazi; ne zalezuj ga neprestano, preponiževalno je za Té. Na ta način boš izgubila vse njegovo spoštovanje ter morda zadnjo iskro ljubezni. Ali boš potem zadovoljna in mirna?

Razumem Tvojo bol, razumem pa tudi Mirka. Njegovo trpljenje mora biti neznosno. Saj traja ta stvar že pol leta, moralo bi se nekako končati. Če si prepričana o vsem in če ne moreš ž njim živeti v miru, se pač odloči za najskrajnejše.

Prosim Te pa iskreno, skušaj na vsak način doseči ravnovesje in umiri se. Edino v Tebi je možnost, da povrneš sebi in svojim mirno družinsko življenje.

Vem prav dobro, da Mirko ni bil toliko kriv in da bi bil presrečen, če bi Ti zadobila svoj mir in razsodnost. Prepričana sem, da gledaš vse preveč temno. Ne bodi neizprosna in odpusti greh, če je bil sploh greh. Bodi močna in plemenita!

Razveseli me z vestjo, da je v Tebi prevladalo dobro, da se je v Tvoji duši naselil mir in da znova začenjaš srečo, ki so Ti jo iztrgali le zlobni ljudje.

Lepo Te pozdravlja

Tvoja Anica.

Draga moja Anica!

Ker vem, da je prišlo Tvoje pismo z dobrim namenom, ga tudi resno uvažujem. Srčna hvala zanj!

Za nakup obleke ali drugih drobnarij človek rad posluša nasvete in jih uvažuje, a pri srčnih vprašanjih, draga Anica, se to vedno ne zmore, četudi je imel svetovalec najlepši in najplemenitejši namen.

Moja ljubezen do Mirka ni vsebovala nikdar tiste povprečnosti, ki sčasoma preide v nekakšno životarjenje. To, kar mi je bil prvi dan, mi je bil z obrestmi, oprosti smešni primeri, dan za dnem več. Kazala sem to ljubav v taki iskrenosti, poglobljala se v vse njegovo holenje, njegovi cilji so bili moji, njegove želje so mi bile svetost. Vsakokrat, kadar sem mu povila v brezprimernih mukah živo pričo doživljenih lepot, vsakokrat sem ga imela še raje. Presedalo mu je to — najslajših tort se človek naveliča.

Bila sem kakor slepa, obrnjena vsa v svojo notranjost. Zanemarjala sem svojo nekdanj tako cvetočo zunanost, ker sem mislila, da se vije vez dveh ljudi iz duš in src. Usahnili so sokovi zunanje lepote, a večala se je notranja. Živela sem srečno in zadovoljno in mislila sem, da so srečni vsi, ki jih ljubim. Svet izven našega doma mi je bil tenak, skromen okvir tej sreči.

Udarilo je v me. Kakor strašen vihar je opustošilo mojo dušo poročilo, da so bile ure, veš, Anica, tiste ure, ko so bile moje misli njemu najbližje, da so mi bile tiste ure zagrenjene s prevaro, samo da je jaz nisem čutila, dokler je niso izprevideli drugi.

Če ga obsojam? Da in ne! Toda ne morem si najti merila, zakaj da in zakaj ne. Da lazim za njim? Ne vem, Anica, toda zdi se mi, da ne lazim.

Čemu neki iskali potrdila svojim dvomom, čemu pritisniti svoji duši še večji, žgoči pečat trpljenja? Zatrjuje mi, da je nedolžen, a, Anica, verjeti ne morem in ne morem — njegove oči so tako čudno neiskrene. Zdi se mi, da bi s poslednjo srago srčne krvi zaprosila Vsemogočnega, da mi vsaj za trenotek posodi božjo usmiljenost, s katero bi odpuščala in pozabljala — če bi mi on iskreno priznal. Tako pa lepi nekaj strašnega, neznanega na moji duši in grize do brezumja. Oh, da bi Ti znala, kako hrepenim po Resnici; pokleknila bi pred njo in jo vprašala, ali mu delam krivico ali ne.

V naši hiši vlada zopet prešeren smeh. Gramofon navijem in plešem z otroki in z njim, a notri žge, Anica, — žge, žge, žge... noge pa vedno bolj poskakujejo, kakor bi hotele preobrniti dušo in srce. Gorje ti, bajazzo! Na zunaj vesel, a v srcu tak siromak.

Moja deca! Živ spomin na lepoto, mejnik med odpuščanjem in zaničevanjem. Če pronikne ob tem mejniku živ vrelec odkritosrčja in vdanosti, tedaj, Anica, bo Ana Marija še kdaj hotela osrečiti Mirka. Drugače pa naj val življenja popelje mojo barko kamorkoli. Za deco je v njej dosti mehkih blazin in dvoje ljubečih materinskih rok, da jim bodo s skrbjo prihranjene vse trpkosti njihovih mladih življenj. Še je dosti zdravih sokov v meni, da ne bo deca ničesar pogrešala.

Anica! Ko pa si pisala meni, posedela bi še malo pri mizi in napisala še njemu, kajti prešibka so moja ramena za vso to težo.

Mu li delam krivico? Bog vel! Jo dela on meni? Bog vel! Vmes pa je prepad, gosto zarasel z dvomi.

Poljublja Te Tvoja žalostna

Ana Marija.

Ko bi možje poznali ženo.

M. Stepanovna.

„Žena se razlikuje od moža bolj nego odganjajoča rastlina od mrtvega kamena.“

Karin Mihaelis.

Ko bi možje poznali ženo in njeno konstitucijo bolj, nego jo poznajo, bi bilo mnogo manj nesrečnih zakonov in ločitev, nego jih je. Mož pozna žensko le površno, le na zunanje, očaran je od njene lepote in miline; ve, da je ustvarjena zato, da pomaga možu ustanoviti dom, da mu rodi otroke in vodi gospodinjstvo. Smatra jo, da je v vseh različnih dobah svojega življenja prav tako zdrava in čvrsta kakor on.

Že duševno življenje pa je pri ženski drugačno nego pri moškem. Žena je bolj čuvstvena, bolj občutljiva, vse jo bolj zagrabi, dogodki se je vtisnejo v srce in dušo, da jih ne more izbrisati ali pozabiti, pa naj prepotuje ves svet in naj si išče najglasnejših, najzabavnejših družb.

Ko je bolna po enkrat v mesecu, trpi nekatera bolj, druga manj, pri vsaki pa vpliva to stanje na razpoloženje in živčevje, ki v lakem času kar brni. Mož pa pravi, da je muhasta, histerična, da pri nji ni obstanka, namesto da bi ji dal dobro besedo, bil bolj nežen in obziren do nje.

Kako greše šele možje v dobi, ko je žena noseča, iz samega in edinega vzroka, ker je ne poznajo, ker niso poučeni, kako ji je v tem času. Koliko mora prestopiti žena duševnih boli poleg telesnega trpljenja, ker je mož ne ume!

Ko je otrok na svetu, se pa čudi mož z drugimi vred, kako da je dete tako čmerikavo, jokavo, razdražljivo; ne pomisli pa, da je temu kriv on sam, ker ni poznal materinega trpljenja, ko je bil še otrok pod njenim srcem, in je on še povečeval njene duševne muke.

Histerija in samo histerija, tako imenujejo možje vsak bolešni duševni pojav, ki izvira pri ženi iz telesnega trpljenja.

Skoro vse žene trpe v prvi polovici nosečnosti, nekatere bolj druge manj. Ali jim odreče želodec, da morajo bruhati po vsaki jedi, ali ne morejo prenašati vonja raznih jedi, tobaka, kave, rib i. t. d. Vse so v tem času tudi živočno občutljivejše, ker vpliva sprememba v njihovem telesu, ki je v zvezi z različnimi obolenostmi, na živce in na duševno razpoloženje.

Poznam ženo, ki je tožila svojemu možu, da ji smrdi tobak. Stanovanje je bilo majhno, duh po tobaku je bil seveda povsod, ker je bila moževa obleka že prepojena z njim. Bilo ji je zelo težko, kadarkoli je stopil v njeno bližino. On se je pa hudoval, da je je sama sitnost in da nima doma nikjer miru.

Drugo poznam, ki je trpela v nosečnosti več mesecev za neznosno srbečico. Zdravnik je dejal, da bo vse minilo, ko pride otrok na svet. Trpela je strašne muke, ker ni imela miru ne podnevi ne ponoči. Prebdela je v joku in boli vse noči, dočim je mož poleg nje mirno smrčal in je bil silno hud, če ga je večasi prebudila, ko so ji bile noči brez spanja tako strašno dolge in mučne. Nekoč je položila malo bolj trdo kozarec na omarico, ker jo je srbečica silno pekla. Zarohnel je nanjo, če ni morda zblaznela, ter postavil drug kozarec na omarico tako trdo, da se je razbil.

Kaj naj v takih primerih občuti ženino srce? Morejo li biti v njem druga čuvstva razen žalosti, jeze, boli in ugašanja ljubezni do moža, ki ne razume njenega trpljenja? Materino slabo razpoloženje, srd in žalost, to vse pa vpliva na otroka.

Nekateri možje pravijo, da je ženino trpljenje nekaj naravnega in da narava že sama skrbi, da ni prehudo, ne v nosečnosti ne na porodu. Naj bi le poskusili! Ni zaman menda po vsem svetu razširjen izrek, da, ko bi morali možki roditi, bi ne imel nobeden več kot enega otroka, in da je vsaka žena, ki umre na porodu, prišteta v nebesih med mučenice.

Naši zdravniki, ki poznajo iz svojih zdravniških študij ženin položaj, naj bi napisali knjigo za moške, iz katere naj bi le-te poučili, kako morajo ravnati z ženo ob posebnih prilikah, zlasti v nosečnosti.

Barbarstvo 20. stoletja. (Misli z velesejma.)

Angela Vodetova.

Na pomladanskem velesejmu smo imeli svojevrstno senzacijo: malo železobetonsko stavbo, ki predstavlja zavetišče pred strupenimi plini v bodoči vojni. Stavba ima obliko kupole in je tako močno izdelana, da vzdrži najhujši pritisek eksplozivirajoče granate. Strop je debel 2 m, stene pa 80 cm. Notranjost ima 2 dela: gornji del je skupno bivališče za kakih 25 oseb, spodaj je pa kaka 2 m globok prostor, kjer bodo shranjene bombe (baloni) s kisikom in posode, ki bodo držale nad 1000 l pitne vode. Vrata v stolp so dvojna in vsa obita s pločevino, da bo stolp zaprt popolnoma hermetično (da ne bodo propuščala zunanjega zastrupljenega zraka). Na notranjih stenah zavetišča bodo posebni instrumenti, ki avtomatično vsrkavajo zunanji zrak in kažejo, kakšni plini so v njem. S pomočjo teh priprav bodo ljudje v zavetišču spoznali, kdaj je minila nevarnost.

Vojaške oblasti in graditelji mest računajo, da bo tak stolp morala imeti vsaka hiša, občine si bodo pa zgradile večja zbirališča za 200 do 300 ljudi. To je predvideno zlasti v obmejnih pasovih posameznih držav.

Prebivalci zaledja so torej rešeni pred strašno smrtjo s plinskim zastrupljenjem. Toda ko se bodo vrnil iz svojih skrivališč? Nudil se jim bo strašen

prizor: vse življenje, rastlinsko in živalsko bo do kali uničeno, vrtovi in nasadi bodo spremenjeni v puščino, bivališča bodo kup razvalin. Človek, ki si je morda ob prvem napadu rešil golo življenje, bo obžaloval, da ni poginil skupno z vsem, kar mu je delalo življenje znošno in življenja vredno. Kajti „znanost“, ki prav danes v teh iznajdbah slavi svoj manifest, ni iznašla samo morilnih plinov, ki so v primeri z drugimi iznajdbami še prav nedolžni, saj se lahko skrivajo pred njimi, temveč tudi druga, mnogo strašnejša sredstva, ki lahko v nekaj minutah uničijo ves uspeh tisočletnega prizadevanja kulture. To so n. pr. gorilne bombe, ki lahko v zelo kratkem času upelijo milijonska mesta, kot so Berlin, Pariz, London; bombe, katerih vsebina uniči vsako življenjsko kal tudi globoko v zemlji, celo v vodi; bombe, katerih plini niso tako hudi, da bi učinkovali smrtonosno, pač pa vplivajo na vid, sluh, dihala, tako da človeka pohabijo za vse življenje. In ta usoda ne bo doletela samo odraslih, temveč, kar je najstrašnejše — tudi otroke! Pomislimo samo, kakšen zločin je to! In kdo bo nosil odgovornost?

Nemški pisatelj Hanns Gobsch je spisal knjigo o bodoči vojni v obliki romana (Wahn-Europa 1934). Ta knjiga je po njegovi lastni izjavi namenjena v prvi vrsti vsem državnikom in voditeljem narodov, katerim je zgovoren opomin ob 12. uri. Gorje narodom, če se pisateljeva vizija uresniči: borba se odigrava v zraku, a uniči zemljo. Tekom nekaj ur so cvetoča mesta razdejana, podobna bruhajočim ognjenikom. Peščica ljudi, ki se je rešila, gleda polblazno na meslo, še pred kratkim žarišče kulture, moči, svetovnega vpliva — sedaj kup razvalin. Kar je ustvarjal človeški um tisočletja, je uničil sedaj v eni uri. Taka vojna bi pomenjala v resnici — zaton v barbarstvo.

Imamo Društvo Narodov — edino upanje ljudstev. Toda potek razorožitvenih konferenc nam mora to zaupanje temeljito omajati. Ali je to resna volja preprečiti vojne, če se neprestano razmotriva o tem, kakšno in koliko orožja in vojakov sme imeti ta ali ona država? Toda niti za te minimalne ukrepe se ne zmenijo države, marveč tekmujejo v svojih morilnih iznajdbah. Seveda iznajdejo potem tudi protisredstva, plinske maske, zaščitne kolibe-proti morilnim plinom — toda ali ni vse to največja ironija, udarec v obraz normalni logiki? Najprej ti dajo strupa, obenem pa pripravijo protistrupe. Morda bo učinkoval! Veleindustrija pa služi in služi na račun človeške neumnosti in potrpežljivosti. Kajti edino veleindustrija ima od vojne dobiček. Narodi in posamezniki pa bodo imeli samo izgubo, bodisi materialno ali moralno: prvo premaganci, drugo zmagovalci.

Ljudje stradajo, a za moralne priprave ne zmanjka sredstev. Romain Rolland pravi v svojem proglasu, s katerim je vabil na kongres v Ženevo 1. avgusta: „Proračuni za oboroževanje se dvigajo do fantastičnih višin, oboroževanje se širi v neizmernot, proizvodnja v podjetjih za orožje in v kemijski industriji narašča in ž njo priprave za uničevanje celih kontinentov s strašnimi sredstvi kemijske zračne vojne. Pozivamo vse žene in može, brez ozira na njih politično prepričanje, vse proletarske, kulturno-politične in socialno-politične organizacije, vsa udruženja brez ozira na njihovo politično gledišče, da se združijo na velikem mednarodnem kongresu proti vojni. Pozivamo vse žene in može, ki so dobre volje, da sodelujejo na tem kongresu, ki se bo vršil 1. avgusta 1932 v Ženevi in da spremene ta kongres v silno internacijsko demonstracijo proti vojnim zločincem in njihovim sredstvom.“ Ta proglas so podpisali poleg drugih: Romain Rolland, Henri Barbusse, Maksim Gorki, Upton Sinclair, gospa Sunjatsen, Theodor Dreiser, Einstein, Heinrich Mann, John dos Passos, Eleonora Despard, Jean Devanny. (Proglas po „Ž. Pokretu“.) Samo združena volja nas morda utegne rešiti pogina — morda —; nikakor pa ne protizaščitni ukrepi!

Kaj delajo naše feministke.

P. H.

Torišče smotrenega in organiziranega feminističnega dela v naši državi je društvo „Ženski Pokret“, ki deluje v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in po drugih mestih ter ima centralo v Beogradu, t. j. „Alijansa Ženskih Pokretov“, ki izdaja tudi strogo feministično revijo „Ženski Pokret“.

Temeljna točka društvenega programa je prizadevanje za politične pravice žena, vendar ni nič manj važna ostala naloga organizacije, ki obsega zlasti delo za okrepitev feministične zavesti, za propagando ženskega gibanja in za splošne koristi. „Ženski pokret“ je nekako torišče kritičnega opazovanja, idej in pobud za vse one pojave v javnem življenju, ki se tičejo položaja, naloge in vloge žene kot državljanke.

Prav lepo sliko letošnjega — in tudi še bodočega — društvenega dela je podala javnosti predsednica ljubljanskega „Ženskega pokreta“ na letošnjem občnem zboru, ga. Štebijeve. Iz njenega poročila izvemo, kaj tvori idejno in delovno območje ljubljanskih feministk in pri kakšnem delu se družijo zastopnice vsch „Pokretov“ v Beogradu.

* * *

Ljubljanski odbor si je mnogo prizadeval za ustanovitev kluba in čitalnice, saj daje po mnenju predsednice le klub možnost, da se članice večkrat sestajajo in razpravljajo o aktualnih vprašanjih javnega življenja ter si pridobivajo nove sodelavke in sobojevnice za ženski pokret. Radi neugodnega gospodarskega položaja in nedostajanja potrebnih delovnih sil se ta načrt še ni mogel izvesti; pač pa je imelo društvo čitalnico s precejšnjo zbirko sodobnih ženskih listov v domačem, češkem, bolgarskem, poljskem, ukrajinskem, francoskem, nemškem in angleškem jeziku; na razpolago so bile brošure in knjige iz feministične, mirovne, pedagoške in socialne literature.

Da bi mogle članice zasledovati vse pojave življenja in njegovega razvoja, jih pravilno ocenjevati ter si ustvariti jasno sliko o temeljih feminističnega pokreta, si je bil odbor začrtal vrsto sistematičnih predavanj iz biologije in psihologije, etike in sociologije. Tudi ta program se ni še mogel izvesti, ker ni bilo predavateljev. Pač pa je priredil odbor socialno političen tečaj, v katerem so predavali govorniki z različnim svetovnim nazorom.

„Ženski pokret“ se zaveda velike naloge, ki čaka žensko mladino v javnem življenju, zato jo skuša uvajati v feministične smernice in bo ustanovil socialno pedagoški seminar za visokošolke. Zavzema se tudi za izobrazbo in pomoč obrtnim vajenkam; sestavil je načrt predavanj na higijenski podlagi ter je stopil v stik z „Zvezo obrtnih zadrug“ in z mojstricami. Žal, da doslej ni našel potrebnega razumevanja za svoje dobrohotne namene ne pri „Zvezi“ ne pri mojstricah.

V društvenem programu je tudi organiziranje varuštva za nezakonsko deco, ureditev pomoči odpuščenim kaznjenkam, ustanovitev pravne posvetovalnice ter zadruge „Ženska samopomoč“.

Propagandno delo za feminizem in pacifizem beleži kot vidno pridobitev svojo rubriko „Žena v sodobnem svetu“ v ponedeljskem „Jutru“, sestavljanje informativne mape za podatke o ženskem gibanju, sestavljanje načrta za počitniško izmenjavo žen iz balkanskih držav ter načrta za serijo predavanj, ki jih žele druga ženska društva po deželi.

V društvenem prostoru so bila med letom predavanja: „Duševni vplivi na ginekološke simptome“ (dr. E. Jenko Groyerjeva), „Ženska vzgoja in žen-

skost" (Vera Albrechtova), „Open-door concil" (Cirila Stebijeve, A. Vodetova, dr. A. Zalokarjeva), „Kako sodijo voditeljice žen o vojni" (M. Bartolova), „O papeževi encikliki Casti canubi" (prof. E. Deisingerjeva), „Seksualni problemi (A. Vodetova), „Delo žena v društvu narodov" (E. Gourd iz Švice) ter razpravljanja o mnogih aktualnih publikacijah. Predavanjem so sledile žitvahne debate.

„Ženski pokret" deluje kot član pri dveh velikih ženskih organizacijah v državi: pri „Jugoslovenskem Ženskem Savezu" in pri „Alijansi Ženskih pokretov". Na sejah ljubljanskega dela „Saveza" je „Pokret" podal več predlogov:

1. „Savez" naj pospeši svoj predlog ljubljanskemu magistratu glede imenovanja novih ulic po znamenitih ženah.
2. Istotako naj pospeši „Pokretov" predlog na „Okrožni urad za zavarovanje delavcev", da se nastavijo tudi zdravnice.
3. Načrt magistratu za popolno higijensko in najmodernejšo ureditev javnih stranišč.
4. Ureditev materinskih kolonij v območju „Kola jugosl. sester" iz fonda, ki se nabira ob Materinskih dnevih.
5. Zbiranje podpisov proti vojni (odklonjeno).
6. Predlog za uvedbo zakona o materinskih penzijah (gl. Z. Sv. št. 5).
7. Predlog glede potrebnih sprememb saveznih pravil.

V minulem poslovnem letu je „Pokret" pomagal tudi „Zvezi gospodinjskih pomočnic" v Ljubljani.*)

Sodelovanje ljubljanskega društva z „Alijanso ženskih pokretov" v Beogradu je bilo posebno živo pri razpravljanju o akciji za žensko volilno pravico in za mirovni pokret, za predlog o izenačenju draginskih doklad državnim uradnicam, poročenim z drž. uradnikom, o pravilniku k obrtnemu zakonu, v katerem naj se določi enaka učna doba za vajeništvo obeh spolov; o izpremembi točke 147. uradniškega zakona v tem smislu, da ima ločena žena pravico do penzije po možu, ako je bil zakon ločen po moževi krivdi; v primeru, da se ločeni mož znova oženi, imata obe ženi pravico do penzije, in sicer sorazmerno po številu let, ki sta jih preživeli z njim (po češkem vzorcu). Poleg teh predlogov je predložila „Alijansa" ministrstvu tudi predlog, naj se odpravijo krivice, uvedene z novim zakonom o zavarovanju delavcev, po katerem se dajatve materam občutno zmanjšujejo, in predlog o dednem pravu, ki se mora popolnoma zenačiti za oba spola, ter predlog glede novega zakona, ki bo uredil odpravo prostitucije v naši državi.

Delovanje „Ženskega pokreta" je širji javnosti malo znano; vprašanja, s katerimi se bavijo naše feministke, pa kažejo, da društvo budno motri vse pojave javnega življenja in skuša pravočasno preprečiti zlasti one krivice, ki groze ženi tam, kjer ni dano, da bi odločalo tudi njeno mnenje.

*) Ker je „Gosp. pomočnica" objavila v 5. št. 1. l. s svojim člankom „Tega nismo me krive" dokaj čudne stvari, naj dobesedno navedem tozadevni odstavek iz tajniškega poročila:

„Omeniti pa moramo še posebej, da so se prvotno članice „Pokreta" z vso ljubeznijo zavzele za „Zvezo gospodinjskih pomočnic". Pomagale so z nasveti pri referatu ge. Petričevi, katerega je imela na savezni skupščini v Zagrebu, pomagale so s predavanji, s članki za list, s poukom članic te zveze. Predvsem so se zavzele naše članice Hočevarjeva, Levčeva, Prijateljeva in zlasti Vodetova ter prof. Mohoričeva. Če se njih dobra volja in velika požrtvovalnost ni pravilno ocenila, to gotovo ni krivda organizacije. Naše članice pa imajo zavest, da njih delo ni bilo storjeno zaman."

S kongresa narodnih noš.

Slika 1.: bogata bosanska noša (od zadaj).

Slika 2.: bosanski par.

Slika 3.: Čeli z dudakom v sredini.

Slika 4.: Četlinje iz raznih krajev z enako oblečenimi lutkami.

Slika 5.: stara kočevska noša.

Levo zgoraj: nastop
Korošcev.

Levo spodaj: primorska
narodna noša.

Desno: dekle iz solkanske
okolice.

Misli.

Andreja Vera.

Popoldansko sonce je pripekalo, da se je osameli plevici na strnišču ulival pot izpod rute. Zdelo se je, da je ne tišči k zemlji samo delo, marveč tudi misli, kdo ve kakšne skrbi.

Od precej oddaljene, samotne kmetske hišice se je pokazal pes, kocast in neznatn, pa zvest in hud na verigi, kakoršni so že ti četveronogi varuhi kmetskih domov. Tekel je po stezi v smeri proti plevici, vohal, postajal, se oziral, iskal. Prišel je s steze na vozno pot, zopet postal, premišljal, našel smer in tekel čez njive. Kmalu je ugledal plevico in se veselo pognal naprej; ko je pa prišel blizu, je boječe in spoštljivo pridržal tek in se bližal plevici počasi, mahljaje z repom, češ: „Odpusti, da prihajam; ni me strpelo doma, rad bi bil v tvoji bližini, ki si moja gospodarica, ki me nasičuješ in daješ, da imam dom...“ Plevica se ni ne z mila ne s trda zmenila za psa; sklanjala se je nizko nad zemljo in nadaljevala svoje delo.

Skromni hišni varuh je bil očitno zadovoljen, da je tako opravil: da ga ni zapodila, da je smel ostati pri njej. Vdano je legel v razor, obrnjen proti gospodinji, in položil glavo med prednji nogi. Tako je čakal, da bi končala svoje delo in bi jo potem spremil domov.

Pasja ljubezen? Da; a je mnogo ljudi, ki ne poznajo tolike hvaležnosti in zvestobe do svojih; in mnogo je danes tudi takih, ki tako stradajo ljubezni, da bi mogli biti tudi za tako pasjo ljubezen zavidni.

I Z V E S T J A

Po ženskem svetu.

Sedemdesetletnico smrti Božene Němcove so na Češkem častno proslavili. V Letomyšlu, v starem romantičnem gradu, so priredili razstavo njenih spominkov. Protektorat prireditve je prevzel prezident Masaryk, v odboru so pa bili najznamenitejši kulturni delavci. Prikazano je bilo vse zasebno in književno delo velike žene, ki se je s samopomočjo dvignila iz priproste kmečke deklice v najodličnejšo predstavnico češke kulture in književnosti, dasi je živela v gmotni bedi, v duševnem nesoglasju v zakonu, in je žalostno umrla, ko ji je bilo dobrih 40 let, v polnem razcvitu in lepoti svojega duha in telesa. Razstava je obsegala vse postaje njenega bivanja, slike oseb, s katerimi je občevala, slike oseb, katere je vzela iz resničnega življenja in jih postavila v službo svojega pisateljskega duha; njena književna dela v najrazličnejših izdajah in prevodih, prizore iz njenih spisov, vpodobljenih po najodličnejših slikarjih in kiparjih itd. Tako je razstava pokazala tudi žitje in bitje češkega naroda v dobi Božene Němcove. Okoli nje, živeče v najtemnejšem gmotnem in duševnem zasebnem okolju, s ponosom stoje oboževalci njenega duha: Jungman, Čelakovský, Palacký, Safařík, K. H. Borovský, Karolina Světa, Sofija Podlipská, najodličnejši graditelji češke kulturne zgodovine. Tako je razstava jasno predočila sliko pokojnične usode: Na eni strani priznanje in uvaževanje javnosti — na drugi hladni mrak pisateljičinega zasebnega življenja, v katerem ji je bila edina topla iskra materinska sreča, odkupljena s tolikimi žrtvami... (Izčrpano študijo o Boženi Němcovi je imel „Ženski Svet“ l. 1923. izpod peresa dr. I. Prijatelja).

Češkoslovaška vlada je imenovala senatorko F. Plamínkovo za vladno delegatko pri XIII. zasedanju Društva Narodov. Tudi Francosko in Nemčijo zastopata ženi: dr. E. Velsler je delegatka nemške vlade, N. Malaterre-Seliger pa francoske. Vse tri so upravne članice Mednarodne ženske zveze.

Dom za dijakinje. V Beogradu se dviga nov dijaški dom. Namenjem je samo dijakinjam.

Ženski napredek v Jugoslaviji. Za nadzornico Narodnega muzeja v Beogradu je imenovana znana feministka Zorka Simičeva, Leposlava Budjevčeva pa za železniško inšpektorico.

Žena dosegla veliko zaupanje. Ujedinjene države so poverile poslaniško mesto v Stockholmu ženi Franciški Willis. Tamkajšnji ameriški poslanik je službeno odptoval,

med njegovo odsotnostjo bo vodila njegove posle Willisova. Ko se bo vrnil, bo prevzela mesto stalne poslanikove svetovalke.

Žena v moderni književnosti. Priznani francoski kritik E. Berl je objavil esej o bistvu letošnjih književnih proizvodov. Po njegovem dognanju obravnava večina romanopiscev vprašanje rodbine, dednosti in odnosa med možem in ženo. Berl je prepričan, da se je erotika v francoski književnosti že preživela. Ne možkim, ne ženskam ni več za ljubezen. — Spolna svoboda jih je utrudila, ženske še bolj kot moške. Vse je bilo preveč odkrito, drzno, surovo. „Ostra svetloba in nezastrte besede le redkokdaj podpirajo ljubezen.“ Po Berlovem mnenju zopet prihajajo ljudje, ki jim bo rahločutnost in sramežljivost ljubša kot nebrzdana svoboda. „Želimo si, da bi v knjigah zopet srečavali žene, ki bi jih lahko ljubili. Preveč smo videli takih, o katerih nam pisatelji dokazuje, da jih ni mogoče ljubiti.“ — Morada se bo temu pojmovanju pridružila tudi upodabljajoča umetnost. Da bi nikdar več ne videli toliko žen, ki „jih ni mogoče ljubiti,“ kakor so nam jih pokazali naši umetniki letošnje jeseni...

Ali sme dekle samo hoditi v javno življenje? Čudno vprašanje danes, ko stremimo po splošni enakopravnosti, ko študirajo deklice skupno z moško mladino v srednjih, trgovskih in visokih šolah, in ko se shajajo z njo pri športu. Pa vendar so prilike, ko se nam mora vzbuditi dvom o upravičenosti popolne samostojnosti pri mladenki. Pri tem pa ne pravimo: ni prav, da hodi dekle samo, ker je ženska, nego zato, ker še ni zrela za samostojnost. Kakor tudi ni prav, da hodi fant sam, saj tudi on ni še dozorel v tistih letih samo zato, ker je moški. Izkušnja nas uči, da se deklica tudi duševno prej razvije in da postane prej resna in življenjsko zrela kot mladenič. Zato pa dovoljuje bračni zakon ženski poroko s 14., 16., 18. leti, a moškemu vedno, v nekoliko starejših letih.

Ali sme torej dekle samo hoditi v gledališča, v kavarne in restavracije, na potovanja?

Načelno moramo reči: da. A pristivati moramo: če je dobro vzgojena in če se zna sama voditi. Isto bi seveda odgovorili za moškega. Kvečjemu da bi pri ženski še postavili vprašanje: ie-li naš moški svet tako vzgojen, da razume samostojnost deklet in da ne bo izkoriščal osamljenosti dekleta in svojo zabavo ali užitek.

Higijena.

Nos, ušesa, lica in njih negovanje.

Piše dr. E. Jenko-Grojerjeva.

Ušesa s dodajajo harmoniji obraza zaključni okras, kakor ga imajo mogočene stavbe v ličnih stolpiščih. Na površini pogled je lepota ušes v primeru z ostalimi organi obraza skoro brezpomembna, toda če bi ušes ne bilo, bi bil še tako lep obraz skazen. Lepe vijuge, žlebiči, zračne odprtine sličijo školjki še bolj, kadar so na solncu rožnato prosojne in po svoji obliki nekako omehčajo plastiko bolj debelih ali trdih lic.

Pazite, cenjene čitateljce, na svežost, dražest in zdravje ušes; umivajte jih zjutraj z bolj mlačno vodo, ki ji dodate žličico boraksa. Amično, t. i. malokrvno bitje ali bolniki, odrasli jetičniki, škrofulozni otroci, tudi izčrpani rekonvalescenti, kot porodnice, ali bolniki, okrevajoči po infekcijskih boleznih, imajo bleda ali rumenkasta vela ušesa. Kakor veste, se v sluhovodu nabira lepljivo ušesno maslo, ki brani sluhovod proti raznim malim mrčesom, a se tudi lahko strdi in ga zapre popolnoma do gluhot, tako da more maslo le zdravnik odstraniti. Ne spozabite se, da bi drezale po ušesu z iglo, ker bi se lahko ranil bobenček. Čistite uho le z vato, čvrsto navito na žici, ali s posebno roženo žličico za uho, tako da ne posegate pregloboko in ne zadenete ob bobenček. Le dostopni zunanji del sluhovoda smete čistiti same. Zelo oprezno se mora postopati pri otrocih, ki imajo še nežnejši, občutljivejši sluhovod. Z milom se sluhovod ne sme umivati, ker se milo z maslom vred strdi v ušesni zamašek (cerumen), marveč le z mlačno vodo z borakom, kakor sem že omenila.

Daljše dlake, ki rastejo včasih iz zunanjega sluhovoda, se ne smejo izrjaviti, temveč le prirezati ali, če so črne, obrezbarviti z vodikovim peroksidom (20% raztopino).

Ozeblina nosa in ušes. Neizprosna zimska burja nam reže po ustnicah in pika obraz, na katerem jo najbolj občutita nos in uho. Ta dva organa večkrat otečeta, pordečita od ozeblin, ko menjamo zunanjo temperaturo zraka s temperaturo v zakurjenih prostorih. Često nastopi druga stopnja ozeblin z odprtimi ranami, iz katerih se cedi gnojna sokrca in so deloma pokrite s hrastami. Hkrati čuti taka oseba srbež in bolečino. Ako se ozeblina ni razširila na večjo površino, si pomagajte predvsem, da jo omyiete, in sicer si drgnete nos, oziroma lice s snegom, predno stopite v toplo sobo; to pa toliko časa, da se krvni obtok v nosu in ušesih obnovi. Priporočljivo je mazati se proti ozeblinam z gosjo ali jazbečovo maslo. Kadar to ne pomaga, poiščite zdravniško pomoč.

Lica. Lepota lic zahteva, da so prožna napeta, jedrna in zaokrožena z ovalno linijo. Rdeča barva lic je prirojena onim, ki so zdrave krvi, primerne polti, in polnokrvnim. Včasih jo imajo ljudje s srčno hibo,

tudi neka vrsta jetike pri otrocih se javlja v zelo rdečih licih. Da postanejo bleda lica rdeča, pazite na stanje krvi; potem se ravnajte po tem-le navodilu: Umivajte se zjutraj z mrzlo, oziroma postano vodo, zmasirajte lica, nato naglo splahnite v toplo vodo, potem jih enakomerno drgnite s krpo, namočeno v mrzli vodi, seveda z zaprtimi očmi. To postopanje napolni lica s krvjo in jim pridaje rožnato barvo na neškodljiv način. Samoposebi umavno je, da je treba potem počakati uro ali dve v stanovanju, in ne hoditi na hladen zrak. Da se s sokom rdeče pese lica barvajo, je vam tudi znano, in je popolnoma neškodljivo. Kako se doseže zaokroglienost lic? Ko ste obraz zmočili, ga obrišite s krožno kretljivo, tako da brišete pod ocesom mimo ušesa doli naokroglo, ob spodnji čeljusti mimo nosu k očesu naokroglo gor. Enkrat na dan si z isto kretljivo zelo tanko namažite obraz s primerno kremo ter ga masirajte po istem načinu z obema rokama naokroglo. Lica tudi otečejo ob zobobolu, trganju, prehladu v ušesih ali bezgavkah. Stare žene na kmeth so imele navado, da so si dajale, če jim je bilo lice oteklo, zamašek iz olupljene česnovne čebulice, ali so si mazale lice s kafrno in pokrivale z modrim papirjem za kopiranje. To je veljalo tudi proti šenu. Danes so bržkone napredovale, zlasti kar se tiče poprave zob, in je radi zobobola malokatera otekla. Pri gnilih zobeh je treba zelo paziti na vnetje čeljustne pokostnice ter takoj poiskati zdravniško pomoč, ravno tako kot pri zaušniči (mumps), ali vnetju podčeljustnih žlez. So slučaj, ko otok enega lica zakrpane. Spominjam se 62letne žene, ki je imela 14 let levo lice oteklo in močno napeto. Izkazalo se je, da je imela v ustih na nebu popolnoma trd absces, v velikosti oreha, in ko se je absces odprl in je gnoj odtelkel, je splahnila na licu oteklina. Stvorov in gnojnih pik na licih nikakor ne stiskajte in jih tudi ne zdravite z domačimi mažami, ker se po limfi in krvi lic prenašajo bakterije in nastopi hitro zastrupljenje. Pravilna nega in poznavanje higijene lic vas obvarujeta posebnih obolenj. Rdeče zaripla lica alkoholčarjev se spoznajo na pogled in jim s kozmetiko ni odpomoči, nego z abstinenco in dietetično prehrano, morebiti tudi še z notranjimi zdravili. Normalni obraz se pa z malimi kozmetičnimi pripomočki lahko in ceneno olepša.

Katera zdravila morajo biti vedno pri hiši?

Vsaka, pa še tako ubožna kmetska ali delavska hiša bi morala imeti svojo malo domačo lekarno. Saj se da ta lekarna spraviti skupaj s prav majhnim trudom in malimi stroški, ker je toliko zdravnih čajev, ki jih gospodinja lahko v poletnem času sama nabere in posuši. Vsa zdravila je treba hraniti v zračnem a bolj temnem prostoru, kamor ne sije sonce. Najbolj pri-

pravna je majhna omarica, napravljena iz mehkega lesa ter obešana na steno tako visoko, da jo malč otroci ne morejo doseči. Dobro bi bilo, da bi imeli po novih hišah tak medicinsko omarico že kar vzdano v kopalnici. Ker pa pri nas nimamo ne omaric ne kopalnic, in jih tudi še dolgo ne bomo imeli, si moramo kako drugače pomagati. Ako si torej ne moremo napraviti take omarice, bi morda napravili prostor za zdravila na najzgornejši polici omare, kjer hranimo sveže perilo. Stekleničke naj imajo etiketo (napis), kakšno zdravilo je in za kaj pomaga. Zdravil, ki so namenjena za enega bolnika, ne smemo dajati drugemu, pa če ima prav tisto bolezen. Majhen otrok, bolan za pljučnico, nikakor ne prenese tistih zdravil, ki jih je tabil njegov oče, ko je bil bolan za pljučnico. S takimi zdravili lahko uničite življenje. Sicer pa vsako nad leto staro zdravilo izgubi svojo zdravilno moč in ga lahko vržemo proč. Pri zdravilih, ki so samo za zunanjo uporabo, naj nosijo stekleničke še napis „Strup“. Otroke pa je treba pravilno in pravočasno poučiti o dobri in nevarni strani zdravil. Čaji naj bodo shranjeni v školjkih in vsaka naj ima napis, da hitro najdeš, kadar iščeš in ti ni treba odpirati vseh školjkelj. Shranjevatj zdravila v kovčegih ali školjkah, ni priporočljivo, ker se stekleničke rade prekupejlo pri prenašanju.

Pripravljene je treba imeti sledeče predmete in zdravila:

Toplo mer. Ako je vročina telesa nad 37° in se bolnik v splošnem ne počuti dobro ter toži o bolečinah, ga je treba takoj spraviti v posteljo in mu dati odvajalnega čaja. Položimo mu mrzle obkladke, namočene v vodi ali razredčenem kislu, okoli stegen, t. i. od kolen do koraka, in ga pokrijemo, če je hladno, s toplo odejo ter pokličemo zdravnika.

Čaji: Kamelice za bolečine v trebuhu. Vnete oči se izpirajo s prav lahkim kamilničnim čajem. Kuhane kamelice rabimo za soparno kopel pri črevesnem katarju ali pri katarju v maternici.

Lipov čaj za potenje.

Bezgove jagode proti kašlju in potenju.

Odvajalni čaji: Planinka, San Germain čaj ali materina peresca.

Praški: Aspirin Bayer, če boli glava ali zob; treba je imeti vsaj nekaj teh tablet vedno pri hiši. Otroci smejo dobiti samo polovico na dan in še to v najhujšem primeru.

Vazelin in **glicerin** za trde in razpokane roke.

Domače mazilo iz lekarne Trnkoczy v Ljubljani za celjenje ran in opeklin.

Jodova tinktura za mazanje okrog rane, da se razkuži. Pri tem moramo biti zelo previdni, da ne namažemo preveč. Jodova tinktura je tudi dobra, če boli zob; okoli zobotreba ovij košček vate, pomoči v jod in potisni v votli zob. Seveda pomaga to

zdravilo samo toliko časa, da se lahko mirno odpravimo do zobozdravnika.

Vodikov superoksid za izpiranje ran in pikov. Ako pa nimamo v primeru nesreče ničesar drugega pri rokah, lahko odstranimo iz rane strijeno kri in drugo grdobijo z alkoholom; zato je dobra vsaka slivovka ali brinjavec. Gostlin pa pri nas ne manjka, kjer vsak trenutek lahko to dobimo.

Obveze morajo biti iz juko mehkega in belega blaga; najboljše so platnene, toda platneno perilo ima danes že prav malokatera hiša. Napravimo jih iz starega zavrženege perila, dobro operemo in prekuhamo, zavijemo v čist prtiček, ki je bil tudi prekuhan, in spravimo na čist suh prostor. Obveze naj bodo različne velikosti, od male krpice, s katero sočutno zavežemo otroku prstek, kadar se mu samo zdi, da ga boli, pa do krpe, ki jo rabimo za obkladke, ki naj bodo tako velike kakor pol brisače. Za primer težje in daljše bolezni v hiši pa naj bodo pripravljeni v hiši še sledeči predmeti:

Plitva nočna posoda, ki jo damo pod bolnika, da mu ni treba vstajati ali celo hoditi iz hiše.

Prisrava za klistir; tega največkrat potrebujemo pri nosečih ženskah, ki veliko trpe na zaprtju in jim druga sredstva ne pomagajo.

Poseben umivalnik, ki ga je rabiti samo za umivanje bolnika in prav za nobeno drugo stvar.

Dobro bi bilo, da bi te stvari že vsaka nevesta prinesla s seboj, potem ji ne bo treba skrbeti, kaj bo vzela v roko, ko se pokaže potreba. Pa se tudi takrat take stvari najlažje nabavijo, ko je možnja odprta.

Omenila sem le najnujnejša in najpriprostejša zdravila. Žena, dobra mati in gospodinja, pa lahko svojo lekarno obširno izpolni, ako ji zato dopuščajo sredstva. Previdna gospodinja bo seveda hitro iskala zdravniške pomoči zase in za družino.

L. Megličeva.

Dojenček in kopel. Dojenček ima zelo občutljivo kožico, pa mora tudi pri največji snagi biti dolgo v mokrih pleničkah. In naj ga pri vsakem previjanju še tako omijemo in izbrišemo, se vendar nabira po gubah nesnaga, ki razjeda kožico. Zato je kopanje za takega otročička neobhodno potrebno.

Kakšna bodi dojenčkova kopel? Biti mora topla, obilna, da je vse telesce v vodi, in redna, t. j. vsak dan. Če ni posoda dovolj velika, je del telesa vedno zunaj vode na zraku, ki ima nižjo toplino kot voda. Odtod kašelj, krmežljave oči, črevesni in drugi katar. Soba, kjer se otrok koplje, mora imeti 17—18° C toplote in naj bo dobro zaprta; voda pa 35° C prve tri tedne, 35° C do treh mesecev, pozneje pa tudi do 33° C. Najpripravnejša posoda je cinkova banjica, ki je tako globoka, da je dete lahko do

vrata pod vodo. Toplino merijo nekatere matere z roko, kar je pa zelo nezanesljivo. Če ima mati mrzlo roko, se ji bo zdela tudi premalo topla voda vroča; če pa poskuša s toplo roko, se ji bo vroča voda zdela hladnejša, kot je v resnici. Edino zanesljivo je merjenje s toplomerom. Kopel ne sme biti predolga; 3—5 minut zadostuje. Najbolje

Kuhinja.

Tekmovanje kuharskih receptov.

Jabolčne rezine.

Presej na desko 20 dkg moke. Vanjo zreži 10 dkg presnega masla. Naredi v sredo luknjo in deni vanjo slab kozarec (približno 1 dl) mleka ali vode in malo soli. Iz vsega tega vgneti z nožem lepo, gladko testo, pogneti ga še nekolikokrat z dlanj in ga dalj pokrito na hladno počivati. Pomni, da mora biti tekočina za testo pozimi mlačna, poleti pa mrzla. Tako se ti mnogo lepše in hitreje ugnete. Gotovo je v 5 minutah.

Posebej skuhaj prav gosto in sladko jabolčno čežano iz dobrih kislih jabolk. Prideni malo nastrgane limonove lupinice, in če hočeš še pest opranih in osušenih rozin ter malo olupljenih, na listke razrezanih mandljev. Pa tudi lešniki ali orehi se podajo namesto mandljev. Ko je čežana mrzla, razdeli testo na dve enaki polovici, razvaljaj vsako tako, da dobiš dva enaka mlinca. Položi 1 mlinec na pekač, razmaži po njem čežano, pokrij ga z drugim mlincem, pa zlepi ob straneh testo, da ti ne bo uhajal nadev. Po vrhu namaži testo z raztepenim jajcem ali mlekom in peci v precej vroči pečici. Ko se je svetlorumeno zapeklo, ga posuj s sladkorjem in razreži na štirioglate ali podolgate rezine.

Renata.

Orehove, mandljeve ali lešnikove rezine.

(Zelo dobra uporaba za preostale beljake). Zmelji 8 dkg enega izmed zgornjih sadežev, pripravi 8 dkg presejanega sladkorja in 4 dkg presejane moke. Razpusti 4 dkg presnega masla in prideni, dokler je še mlačno, imenovane sestavine ter ves čas mešaj nad ognjem, a na zaprti plošči. Po nekaj minutah odmakni in mešaj še, dokler ne postane mrzlo. Tedaj prideni narahlo še trdi sneg iz 2 beljakov. Speci v srednjevroči pečici, v dolgem modlu, namazanem s presnim maslom. Zapeci lepo svetlorumeno in razreži še toplo na ozke rezine. Hrani v zaprti posodi.

Krompirjevi kolački. Skuhaj pet večjih krompirjev, olupi in pretlači jih. Prideni tri žlice moke in malo soli. Udelaj iz tega gladko, prožno testo, ki se da valjati. Napravi kepo in jo pokrij ter pusti, da četrto do pol ure počiva. Potem testo razvaljaj (dobro potresi desko z moko) za slabega pol centimetra debelo, izreži okrogle listke in jih ocvri v razbeljeni masti. S solato ti dajo izvrstno večerjo.

je, da kopljemo dojenčka zjutraj; otroku pa, ki ponoči slabo spi, bolj prija kopanje v večernem mraku. Tak otrok je lahko malo dlje v vodi, mesto čiste vode vzamemo nekoliko kamelčne ali lipove zavrelce, ki pomirljivo vpliva na telesce. Dojenček naj se koplje vedno tešč, nahranimo ga šele po kopeli.

Zelena kot prikuha. Operi in olupi nekaj lepših, težkih gomoljev zelene in jih skuhaj do mehkega (1—2 uri). Vodi prideni malo mleka. Zelo dobra je zelena, če jo skuhaš v juhi. Ko je zelena mehka, jo razreži na listke ali na rezance, deni v kozo presno maslo in prav drobno zrezanega zelenega petršilja; pokrij, pristavi na ogenj, da postane prav vroče, potresi nekolikokrat kozo in nesi na mizo. Ne pozabi soliti!

Drugi način. Razreži olupljeno zeleno na kocke in jo tudi pristavi z mrzlo vodo. Ko je nekolikokrat prevrela, odlij vodo, prilij olja, prideni drobno sesekljane zelenega petršilja, česna in presejanih belih drobtinic, malo soli in popra. Prilij še toliko juhe, da je zelena pičlo pokrita. Zavri, pokrij in kuhaj počasi približno 1 uro, dokler ni zelena mehka. Juha se mora skoro popolnoma povreti, tako da ostane zelena v nekaki gostljati omaki.

Jušna zelenjava kot solata. Jušne zelenjave ne meči proč. V juhi skuhan por, zelena, korenje, list ohrovt itd. razreži na drobne kocke ali listke, zabeli vse skupaj z oljem in kisom, pa imaš žlico ali dve prav dobre mešane solate, ki jo dobi pri mizi vedno tisti, ki je bil ta dan najbolj priden. Če si pridejala tej solati še kakšno trdo kuhano jajce, pa kak krompir ali od prejšnjega dne preostalega fižola ali leče, si se pa kar odlično odrezala.

Rdečega zelja ne znajo povsod dobro narediti, zato vam napišem jaz, kakor ga pri nas radi jedo. Zelje razrežem kakor vsako zelje in ga poparim z okisanim krompom. Potem ga denem pod vodovod, da teče mrzla voda po njem, in ga ocedim. Rdeče zelje mora imeti mnogo masti, najboljšje je, če pridenemo malo prekajene slanine. Za 1 debelejšo glavico 2 žlici masti in slanine. To dobro razbeli, prideni nekaj koščkov sladkorja in zelje ter malo popra in soli. Ko je zavrelo, pa še 2—3 olupljena, drobno nalistana kislja jabolka. To vse skupaj duši 1—2 uri. Ko je zelje že mehko, prilij po okusu še malo kisa, soli pravilno in, če hočeš, še posladkaj. Med dušenjem zalivaj po malem z vodo, da se ne prismođi.

Šparovka iz Celja.

Sirove gibanice. Testo: 1 l moke, 1 žlica presnega masla, slana voda. Nadev: 1 kg sira mehkega, $\frac{1}{2}$ kg presnega masla, $\frac{1}{2}$ l smetane, 2 žlici sladkorja, 1 pest rozin. Napravi vlečeno testo, ga razvaljaj in raztegni čez okroglo plitvo prsteno pekačo;

pokapaj testo z raztopljenim surovim maslom, potrosi z malo nasoljenim sirom in pokapaj malo smetane. Vreži testo, ki je čez posodo, v 5–6 delov, en tak del razvleci čez nadevo v posodi, pokapaj s presnim maslom, nadevaj zopet s sirom in smetano, razvleci naslednji del testa čez nadevo in nadaluj na ta način tako dolgo, dokler nimaš vsega testa v posodi. Zadnjo plast pokapaj samo s presnim maslom in smetano. To moraš peči v dobro zakurjeni in malo ohlajeni krušni peči dobre pol ure.

Sirovi krapci iz kvašenega testa. $\frac{1}{2}$ kg moke, sol, 3 dkg kvasa, $\frac{3}{8}$ l mleka, 10 dkg masla, 4 rumenjake, 10 dkg sladkorja, $\frac{1}{2}$ mehkega sira, 12 dkg vin. jagod. lim. lupinice, $\frac{1}{2}$ kg masti, 5 dkg sladkorja, stolčen cimet. — Pojasnilo: Presej moko v skledo za testo, prideni sol in vzhajaj kvas; pretlačeni sir, žvrkljane rumenjake in stolčen sladkor; umešano maslo in lim. lupinice. Napravi iz tega kvašeno testo in ga stepaj s kuhalnico toliko časa, da se od kuhavnice odloči. Pusti vzhajati $1\frac{1}{4}$ ure. Nato stresi testo na desko, oblikuj štiroglate krape in pusti pokrite, da še $\frac{1}{4}$ ure vzhajajo. Ocvri jih v razbeljeni masti, še tople potrosi s sladkorjem in stolčnim cimetom.

Sirov zavitek. Testo: 40 dkg moke, 10 dkg presnega masla, 12 dkg sladkorja, 2 rumenjaka, 4 žlice mleka, $\frac{1}{2}$ dkg pec. praška, sol. Nadev: 3 rumenjake, 4 dkg presnega masla, 10 dkg sladkorja, $\frac{1}{2}$ kg pretlačenega sira, limonov. lupinico, 6 dkg rozin, 4 dkg mandeljnov, 2 beljakov sneg. — Pojasnilo: moko presej na desko za testo, razdrobi vanjo presno maslo, nato prideni mleku rumenjake in sladkor, napravi gladko drobljivo testo in ga razvaljaj v obliki ozkega pravokotnika ter napolni z naslednjo nadevo: vmešaj surovo maslo, prideni sladkor, rumenjake, pretlačen sir in nato sneg beljakov. Zdaj zavij od dveh strani 3 cm proti sredini in potrosi po nadevi rozine in olupljene mandeljne. Pomaži po testu beljak in peči pri srednji vročini pol ure.

Sadna potica. Za testo potrebuješ: 1 liter moke, 2 dkg kvasa, pol litra mleka, 5 dkg masla, sol. Najprej napravi nadev. V ta namen skuhaj pol litra opranih suhih hrušk, četrta litra sliv, kuhanim odtrgaj peclje in poberi koščice ter jih stresi na ploh. Prideni še 6 dkg fig, 6 dkg orehovih jederc, nekoliko limonove lupinice, zreži vse na drobno in stresi v skledo ter polij s četrta litra vroče smetane, in dodaj še malo ruma. Dobro premešaj, pokrij in postavi na stran. Testo napravi tako-le: Moko presej v posodo, kjer boš mesila. Kvas naj vzhaja v posebnem lončku, potem ga prideni moki. Nato še sol, raztopljeno maslo in mlačno mleko. Utepaj testo s kuhalnico, potem ga pokrij, da vzhaja. Razvaljaj ga na prtiču za mezinca na debelo, pomaži z nadevom in zvij testo kakor za vsako potico. Položi ga v dobro namazan model, povrhu pomaži z jajcem ali s smetano in peči v srednji vroči pečici 1 uro.

Šentjurska kmet. gosp. Šola.

Palačinke s sirčkom. Napravimo palačinke brez sladkorja, namažemo s sirčkom, pridenemo malo sladkorja, 1 rumenjak, limonove lupinice, skupaj zvijemo ter položimo na pekač drugo poleg druge. Posebej žvrkljamo $\frac{1}{4}$ l mleka, malo sladkorja, 1 rumenjak na ognju in to polijemo po palačinkah in v pečici spečemo. (Napravimo lahko tudi orehov nadev.)

Lešnikovi piškoti. Vzamemo 20 dkg moke, 14 dkg sladkorja, 2 celi jajci, 10 dkg celih lešnikov in limonove lupinice za duh. Vse skupaj zmešamo, napravimo iz tega testa 2–3 svaljke. Ko je pečeno, takoj zrežemo za prst široke poševne rezine.

Medeni piškoti. 30 dkg moke, 15 dkg sladkorja, 5 dkg medu, 2 celi jajci, nekaj cimeta in zavitek pecivnega praška. Iz tega napravimo testo, razvaljamo ga, zrežemo iz njega razne oblike ter spečemo na pekaču.

Masleni krapki. 14 dkg masla zdrobimo v 17 dkg moke, Pridenemo 7 dkg sladkorja in 2 rumenjaka. Testo hitro vnetemo in pustimo počivati na hladnem. Konečno oblikujemo male kupčke, v sredo stisnemo jamicico, ki jo napolnimo z marmelado, namažemo kupčke še z beljakom in potresemo z olupljenimi zrezanimi mandeljni. Pečemo v srednje vroči pečici.

Keksi. Priprosti: 15 dkg masla, 20 dkg sladkorja, $\frac{1}{2}$ kg moke, 2 celi jajci, malo mleka, 1 pecivni prašek. Pečemo v neprevročni pečici. — Boljši: 12 dkg masla zdrobimo s 35 dkg moke, pridenemo 2 jajci, malo vanilije, 20 dkg sladkorja, 4–5 žlice smetane in žlico pecivnega praška ali $\frac{1}{2}$ žlice jedilne sode. Testo dobro zgnetemo in denemo 1 ali 2 uri počivat. Nato ga razvaljamo, zrežemo poljubne oblike, denemo jih v namažan pekač, pomažemo z raztepenim beljakom in pečemo svetlo rumeno.

Danila F.

Doboš torta ali rezine. 7 rumenjakov, 17 dkg sladkorja mešamo $\frac{1}{2}$ ure, nato primešamo $11\frac{1}{2}$ dkg moke in iz 7 beljakov sneg. To pečemo v dveh obodih, prerežemo še čez pol in namažemo z nadevom.

Nadev: 8 dkg sladkorja, 2 celi jajci mešamo na sopari, da se zgosti. Hladnemu primešamo 8 dkg segrete čokolade, ki jo z žlico mleka v peči razpustimo. Ko je mrzlo, primešamo še 8 dkg dobro vmešanega presnega masla.

Orehova torta. Dobro vmešamo 7 rumenjakov z 25 dkg zmletih orehov, limonove lupinice, 28–40 zrn žgane, drobno zmlete kave.

Krema. $12\frac{1}{2}$ dkg presnega masla in 2 rumenjaka dobro zmešamo z 10 dkg sladkorja. 3 kose čokolade skuhamo z malo vode in vmešamo v kremo.

Nadomestek za madersko vino. V pol kupice rdečega vina kani nekaj kapelj dobrega ruma in primešaj žlico medu.

Hitro narejena majoneza. 4 v trdo kuhane in skozi sito pretlačene rumenjake mešaj z 1 surovim rumenjacom in petimi žlicami

olja toliko časa, da se zgosti. Nato primešaj kisa, posoli in popoprj ter postavi na led. Drug način: kolikor rumenjakov, toliko žlic kisa zvrkljaj, primešaj soli in popra, mešaj

pri ognju, dokler se ne zgosti; nato postavi posodo v mrzlo vodo in mešaj še dve minuti; potem primešaj olja po potrebi ter postavi majonezo na hladno.

L. F.

Gospodinjstvo.

Vsak dan je treba moško obleko izkrtačiti in pregledati, če ni raztrgan žep, ali če se ne poslavlja gumb, če se ne cepi rob pri hlačah in rokavih; kjer se kaj bliska, položijo z blagom, ki je vsaj podobno po barvi. Manjše luknje zadelaj s svilo ali pa z nitmi istega blaga. Glej vedno, da dobiš od krojčiča kaj krp.

Zobne ščetke moramo vedno jako natančno čistiti. Najbolje je, da jih vsak dan vtaknemo v vrelo vodo in jih potem sušimo s ščetinami navzdol, da se vsa voda dobro odteče. Če le moreš, suši na soncu.

Ptičje kletke je treba imeti vedno jako snažne. To dosežemo, ako jih večkrat dobro in popolnoma operemo v salnijkovski vodi. Da se to opravi in se kletka posuši, je treba ptičke preseliti v drugo kletko. Mala vrečica, napolnjena z žveplom in obešena na stropu kletke, bo pregnala vse zajedavce.

Da se vreče in mreže bolje in dalje ohranijo, jih večkrat namočimo v prevrelci iz dveh delov skorje alpskega borovca in treh delov vode, ali pa jih pustimo enkrat 12 ur v prevrelci iz 1 kg hrastove skorje v 12—15 l vode.

Kako se klavirske strune ohranijo, da ne zarijave. Najbolje je, da imamo v prostoru pod strunami vedno malo vrečico živega apna, ki vleče vlago nase in tako strune ne rjave.

Kako snažimo marmor? Napravi dobro milnico ter ji primešaj nekaj vode Javel. Ako ostane potem kak madež, je treba malo plovcva v prahu, da se madež izdrgne. Lesk pa marmor zopet dobi, ako se temna mesta dobro mažejo z raztopino voska v terpentinu.

Likalnike napravimo zopet gladke, ako vzamemo kos rumenega voska, ga ovijemo s krpo in gladimo po toplem likalniku. Ko smo ga s tem dobro očistili, vzamemo drugo krpo, ki jo pomočimo v drobno sol in zopet dobro gladimo likalnik. Rja izgine popolnoma.

Moderne slikane blazine, ako so iz belega barhenta, lahko očistimo z belo moko, ki jo pustimo nekaj časa na madežih, potem jo dobro uteremo v blago in nazadnje dobro strepljemo, da se moka odnese. Seveda je treba to večkrat ponavljati.

Bršljan je jako dober pripomoček za pranje temnih volnenih ali sivljenih oblek. V ta namen napravimo prevrelco iz kakih 20 listov bršljanja na vsake pol litra vode. Čez 2—3 ure precedimo vodo in v nji operemo blago. Likati moramo že suho blago.

Delo doma. Marsikatera uradnica toži, da je ženski težje kakor moškemu. Žensko čaka, ko pride iz urada, različno delo, pa naj bo omožena ali ne. Pa to delo je vendar pravi blagoslov. Malo kuhanja, pospravljanja in šivanja razbremeni živce. Enoličnost uradnega dela zastruplja telo in ubija dušo; ženska, ki dela doma, ostane duševno sveža, telesno zdrava. Taka ženska ljubi svoj dom in če je to tudi le na mesec najeta soba; kraj je, kjer se lahko skrrije svetu, se razjoče, če je potreba.

Pri iztepanju ne obešaj obleke, ampak jo vrzi preko droga ali plota in pazi, da se ne razmahadra. Težkih sukenj in sukničev ne obešaj nikdar za zaniko na ovratniku, ker se pretegne in trže blago ob ovratniku in na ramah. Iztepeno obleko preglej in skrtači na mizi, poravnaj in obesi.

Krtačo, milo in vodo dobiš povsod. Blato in madeži razjedajo obleko, vanjo se zategne zopern duh. Snaga je res trud, je pa tudi ugled, zdravje in lepota.

Red prihrani delo in izgubo. Skrb za obleko je treba privzgojiti. Zvečer naj zloži deček svoje hlačice lepo po zgibi in naj obesi svojo suktnjo. Ne puščajte, da razmeče otrok čevljičke in nogavice po vseh kotih in je drugi dan veliko iskanje. Tak otrok ne bo nikdar reden in čeden. Ko bi naši dedje ne bili ravnali skrbno z obleko, bi se ne bila ohranila po sto let. Nič ni madežev po starih oblekah naših babic — zdaj je obleka umazana že prvo leto.

Skrb za čevlje. Da bi ostalo usnje dolgo mehko in voljno in da bi se ohranila prvotna oblika čevlja, je treba pri čiščenju paziti na sledeče: Črno, gladko usnje se čisti le z redko kremo, ki jo naneseš s krpo ali mehko krtačico.

Za boxčalf rabimo gostejšo kremo. Barvni ševro se čisti z redko kremo, ki pa naj ima temnejšo barvo kot obutev sama. Madeže na rumenih ali sploh svetlih čevljih odstranimo s tem, da madež nekoliko omočimo z bencinom in nato zradiramo z mehko radirko. Belo jelenovo kožo namažemo z redko belo kremo in zdrgnemo z gobico. Posušiti se mora obutev iz bele kože le v senči, ker bi na soncu belina porumenela. Enako čistimo tudi belo platneno obutev. Praški niso priporočljivi, ker preveč praše. Lakaste čevlje, ki so se zmočili, najpoprej posušimo na soncu ali v topli sobi. Nikoli se ne smejo snažiti mokri. Se le na suhe, ki smo jih preje očistili prahu in blata, natresemo vazelina ali zelo redke kreme. Nato se obutev posvetli zopet z drugo čisto krpo ali krtačo.

VSEBINA 11. ŠTEVILKE.

OBRAZI IN DUŠE: ALICA SALOMON. — (Angela Vodetova)	309
JESENSKA PESEM. — (Vida Tauferjeva)	312
POVEST O SESTRİ. — (Mihael Osorgin — Marija Kmetova)	313
SVOJEMU OČETU. — Pesem. — (Mara Lamutova)	320
V TIHI CELICI. — (Ana Jurijeva)	321
BRATKO KREFT: CELJSKI GROFJE. — (Angela Vodetova)	322
MEDITACIJE. — (Marija Želieznova-Kokali)	324
ŠE V SPOMIN MARIJI NOVAKOVI. — (J. N.)	325
† MARIJI NOVAKOVI. — Pesem. — (V. G.)	326
DVOJE PISEM. — (Vida Breznikova)	327
KO BI MOŽJE POZNALI ŽENO. — (M. Stepanovna)	328
BARBARSTVO 20. STOLETJA. — (Angela Vodetova)	329
KAJ DELAJO NAŠE FEMINISTKE. — (P. H.)	331
S KONGRESA NARODNIH NOŠ. — Slike	333
MISLI. — (Andreja Vera)	334
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena (dr. Jenko-Groyerjeva, L. Megličeva). — Kuhinja. — Gospodinjstvo	335

PRILOGA ZA ROČNA DELA.

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtletna Din 16.—. Za Italijo Lir 24.— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.
Odgovoren L. Mikuš.

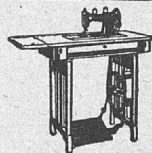
Dokazano dobro blago in po-
ceni sukno, svilo, platno itd.

samo v Trpinovem
bazarju v Mariboru

Prvovrstni šivalni stroji „Original Viktoria“
z 20 letnim jamstvom so najboljši za vsako gospodinjico;
najlepše šivajo, vezejo in krpaajo.

Pred nakupom zahtevajte cenik ali si oglejte mojo zalogo.

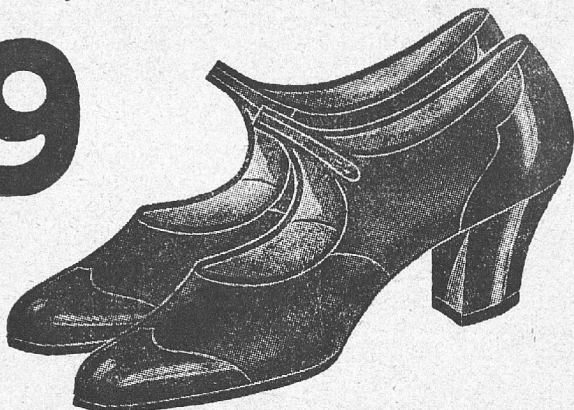
Franc Saunig, Ljubljana, Dunajska 36

ČEVELJČKI, NA KATERE SMO PONOSNI

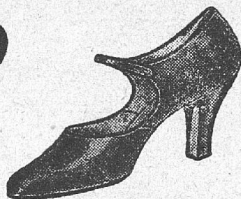
Oblika, material, kroj, udobnost in nizka cena so odlika te obutve

69

Elegantni in lahki čevlji iz najfinejšega baržuna, kombinirani z lakom. Nadoknadili Vam bodo čevlje iz jelenje kože in zadovoljili najfinejši okus.

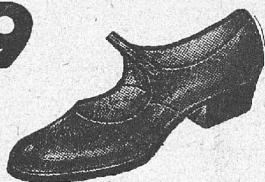
59

Vrsta 9875-03

Vedno elegantni in lahki čevlji iz baržuna. Ravnotaki iz satena za isto ceno.

69

Vrsta 3945-03

Udobni čevlji iz črnega ali rujavega boksa. Najprikladnejši čevlji za gospodinjne, za trg in vsakdanjo uporabo.

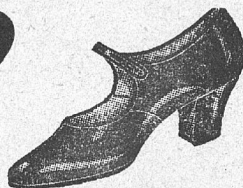
89

Vrsta 2945-11

Solidni čevlji iz rujavega ali črnega boksa za dnevno uporabo. Prikladni k športnemu kostimu. Isti iz laka za Din 99.—.

99

Vrsta 1845-03

Solidni in lahki čevlji iz najfinejšega laka s polvisoko peto. Zelo prikladni za nedeljo in praznik.

Bata

Žlica in kljukica Din 4.—.

Obiščite nas — oglejte si naše nove vzorce za jesen.